

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos XVI.. — Izdan in razposlan dne 16. februarja 1907.

Vsebina: (Št. 26.) Zakon, s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

26.

Zakon z dne 5. februarja 1907. l.

s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

Člen 1.

Izpreminjuje in dopolnjuje obrtni red z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), oziroma zakone z dne 15. marca 1883. l. (drž. zak. št. 39), z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22) in z dne 23. februarja 1897. l. (drž. zak. št. 63) naj stopijo na mesto naslednjih paragrafov, oziroma kot dostavki in vstavki k posameznim paragrafom navedenih zakonov sledēče določbe:

I. Poglavlje.

A. Obče določbe.

1. Razdelitev obrtov.

§ 1.

Obrti so:

- a) svobodni, ali
- b) rokodelski, ali
- c) koncesijonirani obrti.

Rokodelski obrti so taki, pri katerih gre za ročnosti, ki potrebujejo izobrazbe v obrtu z izučitvijo in daljšim delom v njem.

Za rokodelske obrte se proglašajo z omejitvami, obseženimi v petem odstavku, obrti:

1. lončarjev (pečarjev), postavljalcev peči;
2. steklarjev, brusilcev stekla, gravérjev na steklo;
3. kovačev za grobo blago, kovačev za sekire, kovačev za ponve, kovačev za obroče in verige, žebjarjev, kovačev za vozove, ključarjev za vozove;
4. kovačev za orodje, nožarjev in brusilcev na ostro, izdelovalcev kirurških instrumentov;
5. pilarjev;
6. ključavničarjev;
7. brusilcev kovin in jekla, ostrogarjev, iglarjev, izdelovalcev tkalnih grebenov.
8. sitarjev, rešetarjev;
9. kleparjev;
10. kovačev za baker;
11. kovinarjev, medarjev, kositarjev;
12. pasarjev, bronsovinarjev, izdelovalcev kitaljske srebrnine, izdelovalcev kovinskega galanterijskega blaga, cizelérjev;
13. zlatinarjev, srebrninarjev in obdelovalcev dragega kamenja;
14. klepalcev zlata, srebra in kovin;
15. gravérjev, metalografov, vrezovalcev oblik, vrezovalcev not, emajlérjev, gilošérjev;
16. posrebrevalcev;
17. kolarjev;

18. mehanikov, izdelovalcev kirurško-medicinskih aparatov, optikov;

19. urarjev;

20. izdelovalcev klavirjev, harmonijev in sličnih glasbenih instrumentov, izdelovalcev orgel, pihalnih instrumentov, instrumentov na lok, s strunami in za tolčenje, izdelovalcev harmonik;

21. košarjev;

22. bednarjev (sodarjev);

23. mizarjev;

24. strugarjev, izdelovalcev kipcev iz morske pene, piparjev;

25. glavničarjev, izdelovalcev pahljač, koščeninarjev;

26. kiparjev (obrtiških kiparjev, ki delajo iz lesa in kamna);

27. strojarjev, barvarjev usnja;

28. torbarjev, jermenarjev, bičarjev, sedlarjev in takih, ki delajo konjsko opravo;

29. ščetarjev, čopičarjev;

30. vrvarjev;

31. pozamentirarjev, delavcev vrvic in trakov, delavcev zlate in srebrne žice, likalcev zlatnine in srebrnine, zlatoprelcev in srebroprelcev;

32. zlatovezcev, srebrovezcev in biserovezcev;

33. barvarjev;

34. tapetarjev, izdelovalcev posteljnine;

35. krojačev;

36. čevljarjev;

37. rokovičarjev, bandažistov;

38. solničnikarjev in dežnikarjev;

39. krznarjev, kaparjev, barvarjev kozuhovine;

40. klobučarjev;

41. modistov;

42. izdelovalcev umetnih cvetlic, peresarjev;

43. brivcev, frizêrjev, lasničarjev;

44. knjigovezcev, tokarjev, izdelovalcev usnja-tega galanterijskega blaga, izdelovalcev kartonažnega blaga;

45. pekov (izvzemši peko črnega kruha, ki jo izvršujejo mlinarji po dosedanji navadi v deželi kakor postranski obrt s pomočjo domačih ali posebnega pomožnega osebja);

46. slaščičarjev, kolačnikov in mandoletarjev, izdelovalcev kandit;

47. medarjev, voščeninarjev;

48. mesarjev, prekajalcev mesa;

49. konjskih mesarjev, prekajalcev konjskega mesa;

50. milarjev;

51. tlakarjev, kolikor se razteza obrtovanje na tlakovanje javnih cest z naravnimi kamni;

52. krovcev, ki krijejo z opeko in skrilji;

53. pleskarjev (barvarjev), lakirarjev, slikarjev izveskov in napisov, obrtniških slikarjev za industrijske izdelke, pozlatarjev in olupševalcev, izbnih slikarjev;

54. štukaturarjev.

Trgovinski minister lahko sporazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice, združne zveze, kjer obstojé, in prizadete zadruge, ukazoma uvrsti tudi druge obrte, glede katerih so dani pogoji drugega odstavka, med rokodelske, ako je s strokovno-združnimi napravami in strokovnimi učnimi zavodi zajamčeno, da se bodo ti obrti kot rokodelski obdržali in razvijali, če tega uvrščenja med rokodelske obrti brez škode ni moči odložiti do zakonodajne odločitve. Enako se morejo izvršiti izpremembe v razdelitvi po skupinah. Na Dunaju je z obrti, navedenimi pod točko 53 tretjega odstavka, glede dokaza usposobljenosti ravnati tako, kakor da bi bili naštetí v posebnih točkah. Sicer se pa more na predlog pristojne strokovne zadruge ukazoma predpisati, da velja gledé vseh ali posameznih v točki 53 tretjega odstavka naštetih obrtov v okolišu zadruge, ki je predlog stavila, ali pa v gotovih delih tega okoliša, kakor da bi bili gledé dokaza usposobljenosti ti obrti naštetí v posebnih točkah.

Trgovinski obrti in podjetja s tovarniško vršbo se ne uvrščajo med rokodelske obrte. Domača industrija se uredi s posebnimi zakoni.

Če se dvomi, je-li smatrati kakšno obrtno podjetje za tovarniški obrat, oziroma za trgovinski obrt, tedaj odloči politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in dotične zadruge, ob prizivu pa trgovinski minister.

Tisti obrti, pri katerih je iz javnih ozirov potrebno, da jih sme izvrševati samo tisti, ki prejme posebno dovoljenje, štejejo se za koncesijonirane obrte (§§ 15 in 24).

Vsi obrti, ki se ne proglašajo za rokodelske ali koncesijonirane, so svobodni obrti.

II. Poglavje.

2. Pogoji samostojnega obrtovanja.

§ 3.

Pravne osebe in družbe.

Pravne osebe se smejo po enakih pogojih kakor posamezen človek baviti z obrtom, nastaviti pa morajo sposobnega namestnika (poslovodjo) ali zakupnika (§ 55).

Društva pa smejo izvrševati obrte le v toliko, kolikor so do tega upravičena po društvenih pravilih.

Družbam, ki so dolžne, da pusté protokolirati firmo, more obrtno oblastvo izdati obrtni list, oziroma podeliti koncesijo tudi brez dokaza, da se je protokolovanje izvršilo, ako je le sicer nedvomno izkazano, da se je družba ustanovila. Pač pa je v vseh slučajih predpisati primerno dobo, v kateri naj se naknadno dokaže, da se je protokolovanje izvršilo in ako ta doba poteče, ne da bi se bilo to zgodilo, naj se odvzame obrtni list ali koncesijski odlok, ker je neveljaven.

B. Posebne določbe.

a) Pri svobodnih obrtih.

§ 12.

V tej prijavi je treba navesti ime, starost, bivališče in državljanstvo podjetnika, s katerim obrtom se hoče baviti, in glede obrta kolikor mogoče natančno označiti kakovost obrata, konečno kraj, kjer ga hoče izvrševati in, ako bi bilo morda potreba privolitve zakonitega zastopnika in pristojnega sodišča (§ 2), naj se tudi to dokaže.

Kjer se v zmislu §§ 2 in 3 sme obrt izvrševati samo po namestniku ali zakupniku, naj se vsi prej omenjeni podatki navedejo tudi o osebi le-tega.

Dveh ali več obrtov se ne sme skupaj zgledati. Izjema je dovoljena le gledé v seznamu rokodelskih obrtov pod eno točko v eno skupino združenih obrtov, ki se po krajnih potrebah in navadah praviloma skupno izvršujejo in pri katerih zadostuje enotni dokaz usposobljenosti, da se jih more pričeti.

§ 13 a.

Kdor hoče pričeti trgovinske obrte, navedene v § 38, odstavek 3 in 4, mora izpolniti obče pogoje (§§ 2—10) in izkazati svojo usposobljenost.

Ta se dokaže z učenim pismom, oziroma z učnimi izpričevali o redni dovršitvi učnega razmerja in z izpričevalom (§ 79, odstavek 1) o najmanj dveletni službi v trgovinskem obrtu; skupna uporaba pa mora znašati najmanj pet let.

Služba kot praktikant v pisarnicah ali kontorjih tovarniško izvrševanega obrtnega podjetja se šteje

kakor služba kot vajenec v trgovinskem obrtu in služba pri prodaji blaga v proizvodjalnih obrtih z delom v pisarnicah in kontorjih vred se šteje kakor služba v trgovinskem obrtu in tudi v teh primerih mora znašati skupna uporaba najmanj pet let.

Učno pismo, oziroma učna izpričevala se morejo, izvzemši službena izpričevala, ki jih je predložiti tudi v tem primeru, popolnoma ali deloma nadomestiti z izpričevalom o uspešnem obiskovanju učilišča, ki je bilo pripoznano za to prikladno. Trgovinski minister določi ukazoma sporazumno z ministrom za bogočastje in nauk, zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice, obstoječe združne zveze, in trgovinske zadruge, dotične zavode in ustanovi, v kaki meri njih obiskovanje nadomešča dokaz učne dobe. S to odredbo se tistim, ki so dovršili kako višjo trgovsko šolo, more znižati v predstojecih odstavkih predpisana službena doba na eno leto.

Glede dokaza usposobljenosti pri javnih trgovinskih in pri komanditnih družbah je uporabljati zmislu primerno določbe § 14 e.

Da se omogoči prehod od kakega proizvodjalnega ali od trgovskega obrta, za kojega izvrševanje ni potreben dokaz usposobljenosti, ali od kakih strokovnih opravil trgovskega prometa, ki ne spadajo pod predpise obrtnega reda, (banke, skladovnice, železniška in parobrodna podjetja, pomorsko plovstvo, pomorsko ribarstvo, pridobitne in gospodarske zadruge, montanski in monopolni obrati itd.) na trgovinski obrt, ki je omenjen v § 38, odstavek 3 in 4, more obrtno oblastvo prve instance, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in dotično zadruge odpustiti dokaz usposobljenosti, ako se je prosilec baval z dotičnim pravilom najmanj pet let.

b) Pri rokodelskih obrtih.

§ 14.

Kdor hoče začeti rokodelski obrt, se mora ravnati po predpisih §§ 11, 12 in 13 ter vrhutega dokazati svojo usposobljenost in sicer:

1. mora dokazati, da se je učno razmerje redno dovršilo in sicer izkažejo to tisti, ki so se izučili pri obrtnikih, kateri so bili člani kake zadruge, s pomočniškim pismom, izdanim od zadruge (§ 104); tisti pa, ki so se izučili v tovarniških obrtnih podjetjih ali v takih obratih, kojih imetniki niso člani kake zadruge, pa naj se izkažejo z učenim izpričevalom, potrjenim od občinskega

oblastva tiste občine, v kateri se je nahajal obrt, oziroma z učnimi izpričevali in z izpričevalom o prestani pomočniški preskušnji (§ 104 d);

2. se mora izkazati z delavskim izpričevalom, oziroma z delavskimi izpričevali, da je delal več let kot pomočnik v dotičnem obrtu, v tovarniškem obratu, ki je temu obrtu podoben, ali pa v tovarniški delavnici, koje obrat je podoben temu obrtu (§ 81).

Delavsko izpričevalo mora biti potrjeno od združnega načelnštva, in ako delodajavec ni bil član kake zadrage, pa od občinskega oblastva tiste občine, v kateri se je obrt opravljal.

Učna doba ne sme trajati manj nego dve leti in ne več nego štiri leta. V teh mejah določi združni zbor po § 114, lit. b, oziroma § 119 c, lit. f učno dobo za vajence, ki pripadajo zadrugi. Ako to ni določeno v pravilih, se dogovori število let v navedenih mejah v učni pogodbi.

Delo kot pomagač (pomočnik), oziroma kot tovarniški delavec mora trajati najmanj tri leta.

§ 14 a.

Dokaz v § 14, odstavek 2, št. 1, da se je učno razmerje redno nehalo, lahko nadomešča izpričevalo o uspešno dokončanem obiskovanju kakega obrtnega učnega zavoda, v katerem se učenci v dotičnem rokodelskem obrtu praktično poučujejo in strokovno izobrazujejo.

Ako traja na takem zavodu praktično poučevanje v dotični stroki najmanj tri šolska leta, skrajša se tistim, ki so dovršili tak zavod, v petem odstavku § 14 predpisana doba dela kot pomočnik, oziroma tovarniški delavec na eno leto.

Istotako se določa doba praktičnega dela kot pomočnik, oziroma tovarniški delavec na eno leto, ako traja praktično poučevanje v dotični stroki najmanj dve šolski leti (ali štiri, četudi ne zaporedne tečaje), in je sprejem v zavod odvisen od tega, da se je učenec že poprej primerno praktično pečal z obrtom ali ako se po redno končanem učenem razmerju obiskuje dnevna šola kakega obrtnega učnega zavoda v namen nadaljnje izobrazbe v istem obrtu najmanj eno šolsko leto (ali dva, četudi ne zaporedna tečaja).

Tisti pomočniki, ki so po redni dovrstitvi učnega razmerja obiskovali dnevno šolo kakega obrtnega učnega zavoda v namen nadaljnje izobrazbe v svojem obrtu najmanj tri šolska leta kot redni učenci, so oproščeni predložitve v § 14, alin. 2, točka 2 predpisanega delavskega izpričevala.

Dotične zavode in obrte, za katere morejo izpričevala omenjenih zavodov popolnoma ali deloma nadomestiti izučno pismo in učno izpričevalo in eventualno tudi predpisano dobo dela kot pomočnik, določi ukazoma trgovinski minister sporazumno z ministrom za bogočastje in nauk.

§ 14 b.

Ako se osebe, ki pripadajo vojski, vojni morarici ali deželni brambi in so redno dovršile učno dobo v kakem obrtu, uporabljajo redno za časa preženčne službe pri obrtnih opravilih, ki so predmet rokodelskih obrtov, se šteje ta čas kakor delo kot pomočnik v dotičnem rokodelskem obrtu. Enako pravico imajo črnovojniki pod istimi pogoji glede svoje aktivne službe. Predpisi o izkaznicah glede tega dela, ki bodo enakoveljavne kakor delavska izpričevala, se izdajo ukazoma.

Trgovinski minister more sporazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in združno zvezo, kjer obstoji, ukazoma določiti, da se šteje kakor delo kot vajenec ali pomočnik tudi delo v gotovih obratih, ki ne spadajo pod obrtni red, in njih pomožnih zavodih pri takih opravilih, ki so sama ob sebi predmet rokodelskih obrtov, izvzemši kaznilnice in prisilne delavnice, in sicer tedaj, ako se delo vrši pod navodilom oseb, ki se morejo izkazati z usposobljenostjo za dotični obrt ali imajo sicer zadostno strokovno izobrazbo. Predpisi glede potrebnih izpričeval se izdajo ukazoma.

§ 14 c.

Da se v posebnega ozira vrednih primerih pri sorodnih obrtih omogoči, prehod od obrta na obrt ali istočasno izvrševanje več sorodnih obrtov, se pooblašča deželno politično oblastvo, da imetnikom po rokodelsko izvrševanih ali takih koncesijiranih

obrtov, za katere je treba izkazati posebno usposobljenost (§ 23, alin. 1), zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, v ta namen odpusti dokaz usposobljenosti, ki se zahteva v § 14.

Ravno tako se politično deželno oblastvo pooblašča, da zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in prizadete zadruge izjemoma odpusti predložitev pomočniškega pisma, oziroma učnega izpričevala in izpričevala o prestani preskušnji za pomagača.

Politično deželno oblastvo inore, zaslišavši imenovane korporacije odpustiti tudi predložitev delavskega izpričevala, ako se na nedvomen način drugače izkaže za predpisani čas delo kot pomagač v dotičnem obrtu, v temu obrtu podobnem tovarniškem obratu, ali delo v kaki tovarniški delavnici, koje obrat je podoben temu obrtu.

Nihče ne sme pričeti obrta, preden ni dobil tega izpregleda.

Tistim, ki hočejo vnovič izvrševati obrt, ki so ga že izvrševali pa potem opustili, ni treba zopet izkazovati usposobljenosti.

§ 14 d.

Za nastop kakega rokodelskega obrta, ki ga navadno opravljajo ženske, more ženska, ki prijavi, da hoče tak obrt samostojno izvrševati, svojo usposobljenost dokazati tudi na drug način. Kako se to dokaže, to je prepuščeno svobodnemu presodku obrtnega oblastva, ki naj poprej zasliši prizadeto zadrugo.

Kateri obrti spadajo pod določbe prejšnjega odstavka, določi ukazoma trgovinski minister sporazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in prizadete zadruge.

Ženska, ki prijavi na izdelovanje ženskih in otroških oblek omejeni krojaški obrt, mora praviloma izkazati, da je redno dovršila učno razmerje (§ 14, odstavek 2, št. 1). Trgovinski minister more določiti ukazoma sporazumno z ministrom za bogočastje in nauk, da ta izkaz nadomešča popolnoma ali deloma

izpričevalo o uspešno dokončanem obiskovanju določenih obrtnih učilišč, v katerih se v krojaškem obrtu praktično poučuje in strokovno izobrazuje.

V primerih, ki so ozira vredni, more obrtno oblastvo, zaslišavši prizadete zadruge, siromašnim prosilkam, da si zagotovijo živež, izpregledati ta izkaz (o redni dovrstitvi učnega razmerja, oziroma s šolskim izpričevalom). Zlasti se more to opustiti pri tistih izdelovalkah oblek, ki nimajo niti pomagačev niti vajencev.

Tistim imetnicam obrta za izdelovanje ženske in otroške obleke, ki so ga izvrševale že pred uveljavljenjem tega zakona, pa ga pozneje opustile, ni treba naknadno dokazovati usposobljenosti, kakor je predpisano v 3. odstavku, ako vnovič prijavijo ta obrt.

§ 14 e.

Ako prijavi javna trgovska družba kak rokodelski obrt, mora najmanj en družabnik, ki je po družbeni pogodbi upravičen opravljati posle ali zastopati družbo, izkazati usposobljenost za dotični obrt, in tudi pri nadaljnjem izvrševanju rokodelskega obrta mora družba vsak čas ustrezati temu uvetu vsaj gledé enega družabnika, ki je upravičen opravljati družbene posle. Družba mora tudi vsako izpremembo glede družabnikov, ki so usposobljeni za izvrševanje obrta, naznaniiti obrtnemu oblastvu.

Ako edini za izvrševanje obrta usposobljeni družabnik nepričakovano izstopi iz družbe, naj obrtno oblastvo dá družbi rok do šestih mesecev, da naznani družabnika, ki opravlja posle in zastopa družbo ter more izkazati potrebno usposobljenost za dotični obrt.

Te določbe veljajo pri komanditnih družbah gledé osebno zvezanih družabnikov.

§ 14 f.

Obrtno oblastvo mora, preden izda obrtni list za rokodelski obrt, povabiti prizadeto zadrugo, da vpogleda tekom treh tednov pri tem oblastvu od stranke za izkaz usposobljenosti predložena dokazila.

Zadruga ima pravico, tekom enake dobe izreči svoje mnenje o predloženem dokazu usposobljenosti.

Dokazila, ki so ponarejena, nepravna ali sicer spoznana za neveljavna, se stranki ne vračajo.

c) Pri koncesijoniranih obrtih.

§ 15.

Koncesijonirani obrti.

14. Pripravljanje strupov in izdelovanje tvarin in preparatov, ki so namenjeni za zdravila, in prodajanje obojih, kolikor to ni izključno pridržano lekarničarjem; dalje izdelovanje in prodajanje umetnih rudninskih vod;

15. gostilničarski in krčmarski obrti (§§ 16 do 20) všteti točenju in na drobno prodajanje žganih opojnih pijač, katero ureja poseben zakon (zakon z dne 23. junija 1881. l. drž. zak. št. 62);

22. posredovanje služb in mest kot obrt (§ 21 a do 21 f);

23. podjetja za pokopavanje mrličev (§ 21 g).

Ukazi, doslej izdani na podlagi § 24, s katerimi se je za posamezne obrte zahtevala koncesija, ostanejo v veljavi, dokler se eventuelno ne izpremene. (§ 24).

§ 17.

Kdor ima pravico za točenju, sme oddajati dotične pijače gostom v prostoru, določenem za izvrševanje obrta ali v odprte posode takim, ki hodijo prek ulice po nje, in prodajati te pijače v zaprtih posodah v kakršnih koli množinah.

§ 18.

V dosego koncesije za katero v § 16 naštetih pravic se poleg splošnih pogojev za samostojno obrtovanje zahteva, da je prosilec zanesljiv in neomažeževan.

Koncesijo je vsekakor odreči, ako so zoper prosilca ali zoper rodbinske ude, ki žive v družini prosilčevi znane take reči, zaradi katerih se sme po pravici smatrati, da bi se obrt zlorabljal v pospeševanje prepovedane igre, v prikrievanje tatvine, v pospeševanje nenravnosti in pijančevanja.

Pri podelitvi koncesije je vpoštevati potrebo prebivalstva, je-li prostor, v katerem se bo obrt izvrševal, pripraven za to, nadalje je vpoštevati cesto, ulico ali trg, kjer se nahaja tisti prostor in možnost policijskega nadzorovanja.

Preden podeli koncesijo, naj obrtno oblastvo zasliši občino tistega kraja, kjer bo stališče obrta, in kjer se nahajajo cesarska policijska oblastva, zaslišijo naj se tudi le-ta. Vrhtega se mora, preden se podeli koncesija, zadruga, ki je za gostilničarski in krčmarski obrt v tem kraju pristojna, obvestiti, da se je vložila prošnja, in pozvati, da izreče svoje morebitno mnenje najkasneje tekom 14 dni.

Pri napravi hotelov za prenočevanje tujcev v večjih mestih in v kopališčih se ni ozirati na vprašanje, je-li to potrebno za prebivalstvo, in pri napravi hotelov v goratih krajih v povzdigo turisticke se vrhtega tudi ni ozirati na vprašanje o možnosti policijskega nadzorstva.

Ako se kljub ugovoru občine podeli zaprošena koncesija za izvrševanje katere v § 16 naštetih pravic, tedaj ima občina, ako koncesije ni podelilo obrtno oblastvo občine s svojim ustavom, in ako ne gre le za ponovno podelitev koncesije, ki se je doslej izvrševala v istem prostoru, tekom 14 dnij po obvestitvi priziv na višje oblastvo z odloživo močjo.

Tekom istega roka ima priziv enake moči tudi zadruga, ako je pravočasno oddala svoje mnenje in se je podelila koncesija proti njenemu predlogu, izvzemši da gre za ponovno podelitev koncesije, omejeno v prejšnjem odstavku.

Proti dvema, enako se glasečima odločbama ni dovoljen nadaljen priziv.

§ 20

Za to, da se v § 16, lit. c, d, e našteti gostilničarski in krčmarski obrti, kakor tudi kavarne premestijo v druge prostore v istem kraju, ni sicer potreba nove koncesije, vendar pa je treba dobiti dovoljenje obrtnega oblastva, ki naj se pri tem ozira na to, je-li so prostori, v katerih se hoče obrt izvrševati, za to primerni, na cesto, ulico ali trg, kjer se nahajajo dotični prostori, in na možnost policijskega nadzorovanja ter na potrebo prebivalstva.

Preden komu dovoli premestiti gostilničarski in krčmarski obrt, naj obrtno oblastvo zasliši občino

tistega kraja, kjer bo stojališče obrta, in če se nahaja tamkaj cesarsko policijsko oblastvo, naj se zaslži tudi to oblastvo. Vrhutega je, preden se podeli to dovoljenje, obvestiti zadrugo, ki je za gostilničarski in krčmarski obrt krajno pristojna, da se je vložila prošnja, in jo pozvati, da naj izda svoje morebitno mnenje najkasneje tekom 14 dni.

Ako navzlic ugovoru občine obrtno oblastvo dovoli premestiti gostilničarski in krčmarski obrt v druge prostore, tedaj gre občini — ako dovoljenja ni dalo obrtno oblastvo občine, ki ima svoj ustav — tekom 14 dni po obvestitvi priziv na višje oblastvo.

Tekom istega roka ima priziv tudi zadruga, ako je pravočasno oddala svoje mnenje in se je podelilo dovolilo proti njenemu predlogu.

Proti dvema, enako se glasečima odločbama ni dovoljen nadaljen priziv.

§ 20 a.

Za samo začasno izvrševanje gostilničarskega in krčmarskega obrta zunaj odobrenih stalnih obratovališč ob posameznih posebnih prilikah (na ljudskih slavnostih, veselicah v dobrodelne namene, razstavah, staviščih, sejnih, vojaških vajah, koncentracijah vojaških čet, manevrih itd.) zadostuje, da tisti, ki izvršujejo kak tak obrt v isti ali kaki sosedni občini, dobé od obrtnega oblastva dovolilo (licenco), katero se izda od primera do primera, potem ko je presodilo, ali je potreba, da se namerovani obrt izvršuje; v tem dovolilu je natančno oznameniti dotično priliko, kraj, kjer se bo obrt izvrševal in koliko časa velja dovolilo.

Podjetja, ki imajo zgolj namen, prenočevati in z živežem preskrbovati popotnike kakega prevoznega podjetja (popotnike v medkrovu, oziroma v tretjem ali tistem ladijskem razredu, ki bo ukazoma proglašen za enakoveljaven) v zbiralni postaji ali v vkrcališču, se uredé s posebnim zakonom v varstvo izseljencev.

§ 21.

Tiskarski obrti.

Obrti, navedeni v § 15, točki 1 se smejo praviloma ustanavljati samo v takih krajih, kjer ima sedež politično okrajno ali cesarsko policijsko oblastvo.

Vendar ta določba ne velja za trgovino, ki se bavi edino le s šolskimi knjigami in molitveniki, koledarji in podobami svetnikov.

Koncesijo za trgovino, ki se bavi izključno s šolskimi knjigami, molitveniki, koledarji in podobami svetnikov, podeljuje obrtno oblastvo prve instance.

V kolikor se morejo v prejšnjem odstavku navedeni tiskarski izdelki prodajati brez koncesije, ki dovoljuje prodajo tiskarskih izdelkov sploh ali pa omejeno trgovino s temi tiskarskimi izdelki, to določa tiskovni zakon.

Za trgovino s tiskarskimi izdelki, ki imajo namen služiti zgolj potrebam obrta in prometa ali domačega in družabnega življenja in se jih ne more smatrati za umetniške izdelke (šolski zvezki, ceniki, razglednice, karte za voščila, najemniška naznanila, goliče za račune in razdelitev šolskih ur, pisanke, kontokorentni računi, prilepki za knjige in zvezke, modelirne pole in pole za poslikovanje, odsnemalne podobice, predloge za izrezače, pole za voščila, tiskovine za industrijske in pisarniške namene in druge) sploh ni potreba koncesije, temveč tako trgovino je prijaviti kot svoboden obrt.

§ 21 a.

Posredovanje služb in mest kakor obrt.

Obrtoma izvrševano posredovanje služb in mest je koncesijoniran obrt brez razločka mest in služb, katere je posredovati.

Kdor hoče pričeti ta obrt, mora izpolniti za samostojno obrtovanje sploh predpisane pogoje (§§ 2 do 10) in vrhutega se zahteva splošna omika, zanesljivost z ozirom na obrt in primerna obratovalnica.

Pri podelitvi koncesije se je vrhutega ozirati na krajevne razmere; podelitev je tudi od tega odvisna, da se stališča varnostne, zdravstvene in mravnostne policije ni zaprek proti nameravanemu obrtovanju.

Ob presojanju krajevnih razmer se je zlasti tudi primerno ozirati na to, ali in v koliko so v občini že zadostno poskrbeli za posredovanje služb in mest sama država, dežela, okraj, občina ali društva; v ta namen naj se ti zavodi zaslžijo, preden se podeli koncesija. Ako se koncesija podeli navzlic ugovoru zaslišanih zavodov, imajo ti zavodi tekom 14 dni po obvestitvi pravico priziva z odločivo močjo.

Koncesija se more tudi podeliti do preklica.

Trgovinski minister sporazumno z ministrom za notranje stvari more ukazoma izdati še obširnejše določbe, kako se dobi koncesija za posredovanje služb in mest posameznih kategorij.

§ 21 b.

Koncesije se morejo podeliti za posredovanje služb in mest sploh ali pa omejiti zlasti na določne vrste služb in mest.

§ 21 c.

Da se more posredovanje služb in mest izvrševati ob enem z drugim obrtom po isti osebi ali v istem prostoru, to je dovoljeno samo s posebnim odobrenjem političnega deželnega oblastva.

Tistim, ki imajo koncesijo za ta obrt, toda ne pravice dajati prenočišče tujcem (§ 16, lit. a), je prepovedano, prenočevati tuje ženske, ki iščejo dela.

§ 21 d.

Obrt posredovanja služb in mest mora izvrševati imetnik koncesije praviloma osebno. Dopustno ni, dajati tak obrt v zakup.

Nasproti pa more politično deželno oblastvo iz važnih razlogov dovoliti, da izvršuje obrt kak namestnik.

§ 21 e.

Vsak prosilec za obrt posredovanja služb in mest mora ob enem s prošnjo predložiti oblastvu, ki podeljuje koncesijo, poslovni red, v kojem mora biti natančno določeno, kakšne pristojbine in pogoje bo zahteval imetnik obrta v svojem poslovanju.

Imetniku koncesije je prepovedano dajati ali prejemati predujme ali sprejemati kavcije za mesta, ki jih on posreduje.

Poslovni red naj se razobesi v obratovalnici.

Vsako izpremembo poslovnega reda mora poprej odobriti politično deželno oblastvo.

Imetniki koncesij so dolžni dajati na zahtevo obrtnega oblastva gledé svojega pravičnega obrata podatke, ki so potrebni za statistiko javnih izkazov o delu.

§ 21 f.

Tisti, ki so že po prejšnjih predpisih v redu dobili dovoljenje za posredovanje služb in mest, se morajo ob nadaljnjem izvrševanju te koncesije ravnati po predpisih tega zakona in predložiti tekom štirih tednov političnemu deželnemu oblastvu v odobrenje v § 21 e omenjeni poslovni red.

§ 21 g.

Podjetja za pokopavanje mrličev.

Pri podelitvi v § 15, točki 23 omenjenega obrta se je ob presojanju krajevnih razmer zlasti tudi na to primerno ozirati, ali in v koliko je že občina zadostno poskrbela za pokopavanje mrličev.

Natančnejše določbe o obsegu pravic podjetij za pokopavanje mrličev in o pristojbinski tarifi, katero mora imetnik koncesije predložiti obrtnemu oblastvu v odobrenje, se izdajo ukazoma.

Proti podelitvi koncesije ima občina tekom 14 dni po obvestitvi priziv z odločivo močjo.

§ 23.

Posebne zahteve.

Kdor hoče pričeti koncesijoniran obrt, mora izpolniti za samostojno izvrševanje pri vseh obrtih predpisane pogoje (§§ 2 do 10); vrhutega se zahteva zanesljivost gledé dotičnega obrta in pri obrtih, naštetih v § 15 pod točkami 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20, 21, 22 in 23, posebna usposobljenost. Kako se izkaže usposobljenost, ustanavlja, kolikor to še ni določeno v tem zakonu, ukazoma trgovinski minister sporazumno z ministrom za notranje stvari in z ministrom za bogočastje in nauk.

Zakon z dne 26. decembra 1893. l. (drž. zak. št. 193), s katerim se urejajo koncesijonirani stavbinski obrti, se ne izpreminja.

Trgovinski minister more sporazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice, združne zveze, kjer obstojé, in prizadete zadruge, ukazoma splošno ali pa za posamezne kraje ali ozemlja predpisati, da se neke vrste gostilničarskih in krčmarskih obrtov, katere je natančno oznameniti, morejo podeliti samo takim

prosilcem, ki morejo izkazati posebno usposobljenost, kakor se natančneje določa ukazoma.

V prejšnem odstavku omenjeni predpisi se pa morejo le izdati, kolikor je s strokovno-zadružnimi napravami in strokovnimi učilišči poskrbljeno v krajih, ki pridejo v poštev, za popolno izobrazbo naraščaja v dotičnih obrtih.

Ob podelitvi v § 15, pod točkami 1, 2, 3, 4, 7, 9, 12, 13, 15, 16, 22 in 23 naštetih obrtov in ob podelitvi v točki 14 navedenega obrta za prodajo strupov in takih tvarin in izdelkov, ki so namenjeni za zdravila, se je ozirati vrhutega na krajevne razmere; podelitev v § 15 naštetih obrtov je nadalje odvisna od tega, da s stališča varnostne, pravstvene, zdravstvene, požarne in prometne policije ni nikakega pomisleka proti nameravanemu obrtovanju.

§ 23 a.

Preden obrtno oblastvo podeli koncesijo za obrt, za kateri se zahteva posebna usposobljenost (§ 23, odstavek 1 in 3), mora dati prizadeti zadrugi priliko, da v teku treh tednov vpogleda pri oblastvu dokazila, katera je stranka predložila v namen, da izkaže svojo usposobljenost. V istem roku ima druga pravico oddati svoje mnenje o predloženem dokazu usposobljenosti.

Dopustno je izpregledati dokaz usposobljenosti in se je ravnati pri tem zmislu primerno po določbah, ki veljajo za rokodelske obrte (§ 14 c).

Določba prejšnjega odstavka ne velja za stavbinske obrte.

Gledé tega, kako je posebno usposobljenost izkazati pri javnih trgovinskih in komanditnih družbah, veljajo zmislu primerno določbe § 14 e. Pri obrtnih podjetjih s tovarniško vršbo zadostuje, da izkaže posebno usposobljenost namestnik (poslovodja). Ako nastane dvom, ali je smatrati koncesijonirano obrtno podjetje kakor po tovarniško izvrševano, odloči naj se po predpisu § 1, alinea 6.

Nadalje naj se pri takih obrtih, pri katerih se je ob podelitvi koncesije ozirati na krajevne razmere, zasliši poprej občina, v kateri je obrt.

§ 24.

Pridržek.

Trgovinski minister, sporazumno z ministrom za notranje stvari, je pooblaščen, da zaslišavši trgo-

vinske in obrtne zbornice, zadružne zveze, kjer obstojé, in prizadete zadruge, do zakonite ureditve podvrže koncesiji tudi še posamezne druge v tem poglavju ne naštete obrte, splošno ali pa za določene okraje, ako to javni oziri nujno zahtevajo.

V ta ukaz se morejo sprejeti določbe, kaka osebna in strokovna usposobljenost se zahteva od tistega, ki se poganja za koncesijo, kako mora biti stojališče in obratoválišče, nadalje določbe o načinu, obsegu in pogojih obrtovanja. Zlasti se more določiti, v koliko je prepovedano izvrševanje po zakupnikih ali namestnikih ali proglašiti, da ni dopuščeno izvrševati ob enem druge obrte. Nadalje se morejo izdati določbe o dolžnosti, da se pišejo posebne knjige in izkazi, določbe o tem, da je posebna obrtnopolijska uredba pripustna, o upoštevanju krajevne potrebe in o instanci, ki podeljuje koncesije.

Enako se morejo posamezni, sedaj koncesijonirani obrti oprostiti od tega, da bi se za nje zahtevala koncesija, ako izpremenjene razmere pokažejo, da je to dopustno in če se tudi sme ukazati, da so vse druge osebe izključene od izvrševanja istega obrta v tistih krajih, kjer je oblastvo v korist prometa za določena opravila in dela, katera potrebujejo posebnega javnega zaupanja, nastavilo in zapriseglo določene osebe.

IV. Poglavje.

Obseg in izvrševanje obrtnih pravic.

§ 36.

Obseg obrtne pravice se presoja po vsebini obrtnega lista ali koncesije in pri tem se je držati določil, obseženih v naslednjih paragrafi.

V dvomih o obsegu obrtnih pravic odloča politično deželno oblastvo vprašavši za mnenje trgovinsko in obrtno zbornico, ki naj o tem zasliši strokovno zadružno zvezo, kjer obstoji, in pa prizadeto zadruho.

§ 37.

Vsak obrtnik ima pravico združevati vsa dela, katera so potrebna za popolno dovršitev njegovih

izdelkov, in imeti zato potrebne pomožne delavce tudi drugih obrtov. Pod pomožnimi delavci, kolikor gre za rokodelske in take koncesijonirane obrte, katere more pričeti le, kdor izkaže za to posebno usposobljenost (§ 23, alinea 1), se ne razumevajo tukaj vajenci dotičnih drugih obrtov.

Enako imajo obrtniki pravico vzdrževati svoje delovne naprave, stroje, orodja in druge obratne pripomočke in izdelovati za potrebe lastnega obrata pomožna sredstva (zavoje, oмотke in enako), ki se po trgovski navadi rabijo za tržno spečavanje njihovih izdelkov.

Gledé prodajanja blaga svojega izdelka ni nobene omejitve.

§ 38.

Zglasitev trgovinskega obrta brez omejitve na določeno blago ali določene vrste blaga obsega v sebi pravico trgovati z vsem blagom, ki je dopuščeno v svobodnem prometu in ki gledé prodaje ni navezano na posebno dovolilo (koncesijo).

Zglasitev trgovinskega, na določeno blago ali določeno vrsto blaga omejenega obrta daje pravico trgovati samo z dotičnim blagom.

Trgovino na drobno v obsegu, naznačenem v prvem odstavku (trgovino z mešanim blagom), morejo zglasiti samo tisti, ki morejo izkazati usposobljenost, kakor je predpisano v § 13 a.

Enako mora izkazati svojo usposobljenost, kdor hoče pričeti trgovino s kolonijalnim blagom, s špecerijami in z materialnim blagom.

Imetniki v prejšnjih odstavkih navedenih trgovinskih obrtov, ki morajo ob zglasitvi obrta izkazati svojo usposobljenost, imajo izključno pravico prodajati na drobno cukr, kavo, čaj, dišave, rudninskega olja, materialno blago in barve, in žgane opojne pijače v posodah, zaprtih po trgovski navadi; sicer se pa nič ne izpremeni v obsegu pravic zglašenih obrtov.

V prejšnjem odstavku omenjeni pridržek ne velja niti gledé prodajalnih pravic proizvajalcev niti gledé že pridobljenih pravic za prodajanje sploh in ne bo imel veljave v takih krajih, v katerih na dan objave tega zakona še ni nobenega v tretjem in četrtem odstavku naštetih trgovinskih obrtov za prodajo na drobno, dokler se ukazoma ne odpravi ta zjema z ozirom na bistveni razvoj krajevnih razmer.

§ 38 a.

Imetnik trgovinskega obrta vobče kakor tak nima pravice prirejati ali podelovati obrtne izdelke in prenarajati ali popravljati jih; pač pa sme na blagu, koje ponuja ali ima dobaviti, izvršiti take izpremembe, ki imajo zgolj namen prilagoditi blago potrebam kupca, da se sploh more spečati.

Imetnik trgovinskega obrta ima pravico sprejemati naročila na blago, katero sme glasom svoje obrtne prijave prodajati. V ta namen sme tudi mero jemati, ako le dá izgotavljati naročeno blago po samostojnih proizvajalcih. Z isto omejitvijo sme tudi prevzemati izvršitev izprememb in popravov njega dobavljenih izdelkov.

V prejšnjem odstavku omenjeno pravico, mero jemati, imajo imetniki trgovinskih obrtov kakor takih gledé čevlarskega blaga, moških, ženskih in otroških oblek, katerih izgotavljanje spada v obseg pravic rokodelskih obrtov čevljarjev in izdelovalcev oblek, le v kolikor je potrebno za izbiranje primerne blaga iz njihove zaloge. Ta omejitev pravice, mero jemati, ne velja gledé imetnikov takih trgovinskih obrtov, ki so se s trgovino s čevlji ali oblekami izključno ali pretežno pečali že 1. dne januarja 1907. l.

Imetniki trgovinskih obrtov nimajo pravice, sprejemati naročila za poprave čevlarskega blaga, oziroma oblek.

§ 39.

Stalna obratovališča.

Tisti, ki se bavijo s svobodnimi ali rokodelskimi obrti, smejo v občini, v kateri je stojališče obrta, imeti po več stalnih obratovališč (delavnic ali prodajalnic) in jih znotraj občine premeščati na drug kraj.

Vendar je treba to v vseh primerih naznaniti obrtnemu oblastvu.

Koncesijoniran obrt se sme premestiti na drug kraj v isti občini samo potem, ko se je dobilo odobrenje obrtnega oblastva.

Ako gre za premeščenje koncesijoniranega obrta, ob kojega podelitvi se je ozirati na krajevne razmere (§ 23, alinea 5), mora obrtno oblastvo zaslisi občino, kjer bo stojališče obrta, preden odobri premeščenje.

§ 40.

Podružnice in zaloge.

Ako hočejo obrtniki poleg glavnega obratovališča napraviti podružnice ali zaloge (katerim pa ni prištevati skladišč in drugih samo v shrambo blaga služečih prostorov), morajo to vedno prijaviti, ako gre za svobodne ali rokodelske obrte, obrtnemu oblastvu, imenujoč stojališče podružnice ali zaloge. To je prijaviti obrtnemu oblastvu glavnega obratovališča kakor tudi obrtnemu oblastvu stojališča podružnice ali zaloge.

Pri koncesijoniranih obrtih je v teh primerih treba dobiti posebno odobrenje obrtnega oblastva in sicer, kadar gre za obrte, katere podeliti je pristojno višje oblastvo, tega višjega oblastva, v čigar upravnem področju bo podružnica ali zaloga, v vseh drugih primerih pa obrtnega oblastva stojališča podružnice ali zaloge. V vsakem primeru pa je prijaviti to tudi obrtnemu oblastvu glavnega obratovališča.

Ako z ozirom na nameravano napravo podružnic ali zalog obstojé take okolnosti, katere v zmislu tega zakona ne dopuščajo, da bi se izročil obrtni list (§ 13), oziroma da bi se podelila koncesija (§ 22), naj oblastvo stranki prepove napraviti podružnice ali zaloge in naj ji dá na znanje zadrške.

Razen tega naj oblastvo tudi tukaj, če gre za napravo novega obratovališča, postopa po določilih tretjega poglavja.

§ 42.

Za izvrševanje dimnikarskega obrta more politično deželno oblastvo iz ozirov požarne policije, zaslišavši zadrugo, ako obstoji za ta obrt, in občinske zastope, odrediti omejitev po okrajih, ki pa praviloma ne smejo segati preko mej enega političnega okraja.

Enako omejitev more v potrebi politično deželno oblastvo odrediti iz zdravstveno-policijskih ozirov, zaslišavši prizadete zadruge in občinske zastope, tudi gledé obrtov onih, ki trebijo kanale (greznice) in gledé konjedercev.

Posledica take omejitve je, da smejo v vsakem omejenem okraju le tisti obrtniki dotične kategorije izvrševati taka dela, ki imajo svoje stojališče v tem

okraju. Toda v nujni sili se sme dimnikarje, trebilce kanalov in konjederce pozvati na pomoč tudi izven njihovih okrajev.

Politično deželno oblastvo more, zaslišavši zadrugo, kjer obstoji, in občinske zastope, odrediti, da se izpremeni ali odpravi taka omejitev po okrajih, ne da bi prizadeti obrtniki imeli zaradi tega pravico do kake odškodnine.

§ 43.

Preselitev.

Pri vseh obrtih naj se preselitev v kraj, ki leži izven občine dosedanjega stojališča obrta, smatra za ustanovitev novega obrta, vendar naj se vnovič ne zahteva dokaz strokovne usposobljenosti, ki je predpisan v nekaterih obrtih.

§ 51.

Določitev najvišjih tarif.

Za prodajo na drobno pri takem blagu, ki spada med najpotrebnejše stvari vsakdanjega živeža, dalje za obrte dimnikarjev, tistih, ki trebijo kanale, konjedercev, prevoznikov in tistih, ki na določenem mestu stoječ ponujajo svojo službo, smejo se določiti najvišje (maksimalne) tarife.

To se mora za dimnikarje, tiste, ki trebijo kanale in za konjederce na vsak način zgoditi tedaj, ako se je za dotične obrte odredila omejitev po okrajih v zmislu § 42. Tarife se morejo za posamezne občine določiti na različen način.

V prejšnjih odstavkih omenjene tarife določa z ozirom na obstoječe razmere politično oblastvo, potem ko je zaslišalo občinske zastope in povprašalo za mnenje trgovinsko in obrtno zbornico in prizadete strokovne zadruge; te tarife imajo veljavo samo za okraj dotičnih občin in do preklica.

Za obrte prevažanja oseb se določajo najvišje tarife, kakor je omenjeno v prejšnjem odstavku, na predlog občinskega zastopa in po zaslišanju trgovinske in obrtne zbornice ter strokovnih zadrug, kjer obstojé.

Gledé zakupa, ki obstoji v nekaterih občinah za mesarstvo in pekarstvo, ostanejo merodajni posebni predpisi.

§ 54.

Ureditev posameznih obrtov.

Ukazoma se določi, kako morajo imetniki stvarinskih in zastavljavniških obrtov in obrtov za posredovanje služb in mest pisati svoje knjige in kateremu policijskemu nadzorstvu o obsegu in načinu svojega obrtovanja se morajo podvreči.

Obrti za prevažanje ljudi in opravljanje služb na določenem mestu, kakor tudi obrti dimnikarjev, tistih, ki trebijo kanale, konjedercev, potem gostilničarski in krčmarski obrti, obrti za posredovanje služb in mest, in podjetja za pokopavanje mrličev so podvržena obrtno policijski ureditvi, ki se more izvršiti gledé na posamezno obrtno kategorijo, kakor tudi z ozirom na posamezne obrate.

Meja prodajalnih pravic med lekarničarji in drogistami (materialisti) se uredi ukazoma po zaslišanju trgovinskih in obrtnih zbornic in prizadetih zadrug.

§ 55.

Namestnik (poslovodja) ali zakupnik.

Vsak obrtnik sme svoj obrt izvrševati tudi po namestniku (poslovodji) ali ga dati v zakup. Ni pa dopuščeno, da bi se dajal obrt v podzakup.

Namestnik (poslovodja) ali zakupnik mora vselej, kakor imetnik obrta sam, imeti lastnosti, potrebne za samostojno izvrševanje dotičnega obrta. Zatorej mora pri svobodnih in rokodelskih obrtih imetnik obrta namestnika (poslovodjo) ali zakupnika naznaniti obrtnemu oblastvu, in pri koncesijoniranih obrtih mora imetnik obrta dobiti odobrenje obrtnega oblastva.

Gledé gostilničarskih in krčmarskih obrtov veljajo v § 19 in gledé kot obrt izvrševanega posredovanja služb in mest v § 21 *d* obsežene določbe.

Določbe tega paragrafa veljajo tudi za lastnika realnega obrta, ki nima sam zakonite sposobnosti za izvrševanje obrta ter ga hoče izvrševati po namestniku (poslovodji) ali zakupniku.

§ 56.

Prehod obrtov.

Po obrtnikovi smrti mora dedič ali legatar, ako hoče obrt nadaljevati, zglositi ga vnovič na svoje ime.

Istotako je treba nove zglasitve, ako se kak obrtni zavod po pravnih dejanjih med živimi izroči kakim drugim osebi.

Ako je obrt koncesijoniran, potreba je v obeh primerih nove koncesije.

Po smrti obrtnika se sme koncesijoniran ali rokodelski obrt ali tak trgovinski obrt, pri katerem je treba izkazati usposobljenost (§ 13 *a*, oziroma § 38, odstavka 3 in 4) nadaljevati proti enostavni zglasitvi pri obrtnem oblastvu na račun vdove ali nedoletnih potomcev, ki imajo pravico do dedščine, ako vdova ni bila vsled lastne krivde ločena, dokler ostane vdova, oziroma do polnoletnosti potomcev in sicer na podlagi koncesijskega odloka ali obrtnega lista, ki se glasi na ime umrlega obrtnika.

Ako obrtnik zapusti vdovo, ki ni od njega sodno ločena vsled lastne krivde in ki hoče nadaljevati obrt, kakor tudi nedoletne potomce, imajo te osebe skupno v prejšnjem odstavku omenjeno pravico, ako obrtnik o tem ni drugače ukrenil. Posamezne na ta način upravičene osebe se morejo odreči tej pravici za svojo osebo.

Za nadaljevanje obrta na račun mase med konkurzno ali zapuščinsko obravnavo je potrebna tudi samo zglasitev pri obrtnem oblastvu.

V zgoraj navedenih primerih je po § 55 postaviti sposobnega namestnika (poslovodjo), ako to zahteva kakovost obrta.

§ 57.

Odvzetje obrtne pravice.

Ako se pri obrtniku pozneje pokaže, da mu je že od početka manjkala in mu še manjka kakšna zakonita potrebščina za samostojno obrtovanje, sme obrtno oblastvo, pri katerem se zglašajo obrti, oziroma katero podeljuje koncesije, prepovedati nadalje obrtovanje in odvzeti obrtni list, oziroma koncesijo.

Pri obrtih, navedenih v § 15, točka 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 22 in 23, se sme koncesija tudi tedaj odvzeti, ako se z obrtom ne prične tekom šestih mesecev, in pri obrtu, navedenem v § 15, točka 3, ako se ne prične tekom dveh mesecev po podelitvi ali ako se pozneje prav toliko časa obrtovanje ustavi.

Pri obrtih, ki so po § 24 vezani na koncesijo, se more ukazoma odrediti, da sme oblastvo, ki je

koncesijo podelilo, odvzeti jo, ako se s takim obrtom ne prične tekom šestih mesecev po podelitvi ali ako se pozneje za prav toliko časa obrtovanje ustavi.

V. Poglavje.

Semanji promet.

§ 71.

Podelitev semanjske pravice.

Posebni predpisi določajo, kako občine dose-gajo pravice, imeti semnje in na kaj se je pri takih dovolitvah ozirati. Obstoječim pravicam za obdrža-vanje semnjov se je moči odreči samo s privoljenjem oblastva, ki daje dovoljenje; to pa mora poprej za-slišati za obrte dotičnih krajev obstoječe zadruga.

VI. Poglavje.

Obrtno pomožno osebje.

§ 75 a.

Obrtne nadaljevalne šole.

Imetniki obrtov imajo poleg tega, kar se jim v § 100 gledé vajencev posebej nalaga, tudi dolžnost pomožnim delavcem do dovršenega 18. leta starosti dajati toliko časa, kolikor ga jim je treba in kolikor je določeno v štatutu in učnem načrtu dotične šole, da hodiijo v obstoječe obče obrtne nadaljevalne šole (oziroma pripravljalne tečaje) in strokovne nadalje-valne šole.

Kjer ni obrtnih nadaljevalnih šol za ženske pomožne delavce, velja določba prejšnjega odstavka tudi gledé šol za ročna dela in gospodinjstvo, kjer so take šole.

§ 98.

Kdo sme imeti vajence.

Vajence smejo imeti samo taki obrtniki, kateri imajo sami ali njihovi namestniki potrebne strokovne znanosti, da morejo ustrezati predpisom § 100 gledé obrtne izučbe vajencev in ki so po uredbi in naravi svojega obrtovanja tudi resnično v stanu, da to storé.

Tisti imetniki obrtov, ki so bili obsojeni zaradi kakega hudodelstva sploh ali zaradi pregreška ali prestopka, storjenega iz dobičkarstva ali zoper javno pravnost, ne smejo vajencev niti vzprejemati niti že vzprejetih dalje obdržati.

Pravico imeti vajence more obrtno oblastvo od-vzeti za vedno ali za določen čas takim obrtnikom, ka-teri so hudo prekršili dolžnosti proti zaupanim jim vajencem ali o katerih so znana taka dejstva, vsled katerih se pokažejo v npravnem oziru za nesposobne, imeti vajence, in sicer se odvzame ta pravica neod-visno od drugih kazni, katere naj se naložijo po obrtnem redu ali po občem kazenskem zakonu.

Zlasti se mora gospodarju odvzeti pravica imeti vajence za vedno ali za določen čas, ako uspeh vajen-čeve preskušnje (preskušnje za pomagača) pokaže, da je gospodar kriv neugodnega uspeha vajenčevega.

Pravica imeti vajence se odvzame, potem ko je bila zaslišana zadruga, kateri pripada gospodar vajencev.

Obrtnikom, ki dajejo posla vajencem, more obrtno oblastvo na predlog dotične zadruga ali obrt-nega nadzornika prepovedati, da imajo istodobno mladostne pomožne delavce, ako se s tem, da imajo mladostne pomožne delavce, izogibajo predpisom o vajencih.

Kadar se pa ni bati škode ali zlorabe, more obrtno oblastvo v drugem odstavku imenovanim obrtnikom izjemoma dovoliti, da vzprejmejo vajence.

§ 133 a določa, kdaj se za kazen odvzame pra-vica imeti vajence.

§ 98 a.

Čas učenja.

Kolikor gledé učnega časa ne veljajo posebni predpisi § 14 in § 114, lit. b, oziroma z ukazom na podlagi § 23, odst. 1 in 3 ali v zakonu z dne 26. decembra 1893. l. (drž. zak. št. 193), izdani predpisi, ne sme čas učenja pri obrtih, ki se ne vršijo po tovarniško, trajati manj nego dve in ne več nego štiri leta, pri tovarniških obrtih pa ne manj nego dve leti in ne več nego tri leta. V teh mejah se določi čas učenja v združnih pravilih (§ 114, lit. b, in § 119 c, lit. f), oziroma v učni pogodbi.

Za posamezne svobodne obrte, ki se ne iz-vršujejo po tovarniško, more trgovinski minister,

zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, določiti ukazoma, da se čas učenja skrajša na eno leto.

Ako je vajenec nekaj učnega časa že dovršil pri enem gospodarju, treba je v slučaju, da pravilno prestopi h kakemu drugemu gospodarju, ta del učnega časa vračunati v skupni čas učenja.

§ 99.

Vzprejemanje vajencev.

Vajenci naj se vzprejemajo na podlagi posebne pogodbe, ki se mora skleniti tekom štirih tednov, potem ko se je pričelo učno razmerje. En izvod te pogodbe je takoj potem, ko je bila sklenjena, poslati združenemu načelnikstvu, ako pa gospodar ne pripada nobeni zadrugi, občinskemu oblastvu, da se zabeleži v knjigo zapisnico, ki je za to določena.

Učna pogodba je prosta kolkov in pristojbin.

Obsegati mora:

1. ime gospodarjevo, obrt, ki ga izvršuje, in kraj, kjer prebiva;

2. ime (ime in priimek), starost in stanovališče vajencevo;

3. ako je vajenec mladoleten, ime, posel in stanovališče starišev, varuha ali drugega zakonitega zastopnika;

4. dan (datum) pogodbe in koliko časa naj traja pogodbeno razmerje;

5. določilo, da se zlasti — ne kraté drugih zakonitih dolžnosti, katerim sta podvržena oba pogodnika — obrtnik zavezuje, da hoče vajenca v ročnostih svojega obrta, v katerem se naj izuči, poučevati ali da ga bo dal poučevati po sposobnem namestniku in da je vajenec dolžen pridno delati v tem obrtu;

6. vzprejemne pogoje v oziru na učnino ali na morebitno plačo, na hrano, obleko, stanovanje in trajanje učne dobe, kakor tudi na preskusno takso in na pristojbino za zglasitev zadrugi in za izpustitev iz učenja.

Najbistvenejše pogoje pogodbe naj občinsko oblastvo vzprejme v delavsko knjižico.

Obrtniki, kateri se pri vzprejemanju vajencev ne držé strogo teh določb, zakrivijo prestopok obrtne reda.

§ 99 b.

Dolžnosti vajenceve.

Vajenec je dolžen biti gospodarju poslušen, zvest, molčljiv in priden ter se mora spodobno vesti in v obrtu delati po gospodarjevem navodilu.

Mladoleten vajenec je podvržen očetovskemu strahovanju svojega gospodarja, ki ga ima v varstvu in oskrbi.

Ako vajenci še niso uspešno dovršili obrtnega nadaljevalnega pouka ali kakega drugega pouka vsaj iste vrednosti, so dolžni obstoječe splošne obrtne nadaljevalne šole (oziroma pripravljalne tečaje) kakor tudi strokovne nadaljevalne šole redno obiskovati tako, kakor je predpisano v dotičnem učnem načrtu, dokler ne dosežejo popolnoma učnega smotra.

Minister za bogočastje in nauk določa spoznamno s trgovskim ministrom, ali je ta pouk iste vrednosti.

Za tiste vajence, ki po lastni krivdi ne dosežejo zadostnega učnega uspeha, ali se disciplinarnim potom začasno izključijo od šolskega pouka, more obrtno oblastvo na podlagi ovadbe od strani šolskih nadzornih organov podaljšati redno učno dobo, ki je določena v pravilih ali v pogodbi.

Učni čas se tudi podaljša, ako vajenec ne prebije predpisane vajeniške (pomočniške) preskušnje, preden poteče čas učenja.

Vendar se pa v obeh primerih v zmislu prejšnjih določb učna doba ne sme podaljšati skupno za več nego eno leto.

§ 100.

Gospodarjeve dolžnosti.

Gospodar naj skrbi za obrtno izobrazbo vajencevo in naj mu ne odtega v to potrebnega časa in prilike s tem, da bi ga uporabljal za druge opravke (§ 76).

On, oziroma njegov namestnik, je dolžen nadzorovati pravnost in vedenje mladoletnega vajenca v delavnici in zunaj nje; priganja naj ga k marljivosti, lepemu vedenju in izpolnjevanju verskih dolžnosti; opusti naj vsako grdo ravnanje ž njim in naj varuje, da ne bodo tako ravnali ž njim delavci in domačini ter naj skrbi za to, da se vajencu ne

odkazujejo dela, kakor so prenašanje bremen i. dr., na tak način in za toliko časa, da niso primerna njegovim močem.

Gospodar, oziroma njegov namestnik, je nadalje dolžen, da tistim vajencem, ki še niso uspešno dovršili obrtnega nadaljevalnega pouka ali kakega drugega pouka vsaj iste vrednosti, dá potrebnega časa za obiskovanje v § 99, odstavek 3, omenjenih zavodov, dokler popolnoma ne dosežejo učnega smotra, da jih priganja k obiskovanju teh šol in da omogoči nadzorovanje rednega šolskega obiskovanja s tem, da vajence prijavlja in odjavlja pri šolskem vodstvu.

Ako mladoletni vajenec oboli ali uide, ali ako se primeri kaj drugega važnega, naj gospodar o tem takoj obvesti stariše, varuhe ali druge njegove svojce, kakor tudi zadrugo.

Ako gospodar po svoji krivdi povzroči, da znanitev ali oprostitev vajenca zakasni za dalje nego 14 dni, stori prestopok obrtnega reda.

§ 100 a.

Določitev številnega razmerja vajencev.

V kolikor v združnem štatutu ni določeno število vajencev v razmerju s številom pomočnikov, more trgovinski minister sporazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, ukazoma določiti to razmerje. To se more določiti vobče ali za določne okraje.

§ 103 a.

Kadar pripada vajenec kaki zadrugi, tedaj je v primerih, v katerih je bilo učno razmerje brez vajenceve krivde razvezano, preden poteče učni čas, naloga zadruge, kolikor mogoče skrbeti za to, da se vajenec namesti pri kakem drugem, v zadrugo vpisanem gospodarju.

Kadar se sklepa nova učna pogodba, se mora že dovršeni učni čas primerno vračunati.

Poleg tega ima zadruga dolžnost, kadar bi v primerih, ki nastanejo po §§ 101, 102, 102 a in 103, ne bilo mogoče pravočasno dobiti izjave zakonitega zastopnika mladoletnega vajenca, to izjavo nadomestiti.

§ 104.

Učno izpričevalo in učno pismo (pomočniško pismo).

Kadar se učno razmerje razveže, je dolžen gospodar vajencu izdati izpričevalo o času učenja, ki ga je pri njem prebil, o vedenju med tem časom in o dobljeni izučbi v obrtu.

Ako se učno razmerje dokonča redno, in če gospodar pripada kaki zadrugi, naj združno načelnstvo izda učno pismo, držeč se učnega izpričevala, oziroma učnih izpričeval, odhodnega izpričevala nadaljevalne šole in v konkretnem primeru izpričevala o vajeniški preskušnji, prestani z uspehom ali brez uspeha, in vpoštevajoč, kar je zadruga po § 114 opazila; mesto učnega pisma se izda pri rokodelskih obrtnih pomočniško pismo, toda samo po uspešno prestani preskušnji za pomagača (§ 104 b).

Naslov pomagača se dobi samo po uspešno prestani preskušnji za pomagača. Pomožni delavec, ki ima samo učno pismo, se imenuje pomočnik.

Bistveno vsebino navedenih izpričeval gospodarja in zadruge je treba vpisati v delavsko knjižico in policijsko oblastvo dotičnega kraja naj to overovi brez stroškov in kolka.

§ 104 b.

Preskušnja za pomagača pri rokodelskih obrtnih.

Obrtne zadruge morajo poskrbeti, da se morejo vsi vajenci, ki delajo v rokodelskih obrtnih, koncem učne dobe podvreči preskušnji za pomagača, pri koji naj se dokaže, da si je vajenec pridobil znanje in ročnosti, ki so potrebne za pomagača v dotičnem obrtu.

Enako mora poskrbeti obrtno oblastvo za tiste vajence, ki delajo v podobnih tovarniških, oziroma rokodelskih obratih, kateri ne spadajo k nobeni zadrugi.

Preskušnja za pomagača se opravlja pred izpraševalno komisijo, katero sestavi dotična zadruga. Prizadete zadruge pa se morejo medsebojno dogovoriti, da njihovi vajenci opravljajo preskušnjo za pomagača pred izpraševalno komisijo, ki je za dotični obrt sestavljena pri eni teh zadrug.

Izpraševalna komisija sestoji iz enega predsednika in najmanj dveh, a največ štirih prised-

nikov. Predsednika imenuje za dobo treh let obrtno oblastvo, potem ko je zaslišalo trgovinsko in obrtno zbornico, zadržno zvezo, kjer obstoja, in dotične zadruge. Od prisednikov se imenuje en član izmed pomagačev, ki delajo že najmanj štiri leta v obrtu, ostali prisedniki pa se imenujejo izmed obrtnikov, ki že najmanj tri leta samostojno izvršujejo svoj obrt. Prisednike določa zadržno načelnštvo od primera do primera po imeniku, katerega za tri leta sestavi zadržni zbor in gledé pomočnikov pomočniški zbor.

Za prva štiri leta, potem ko stopijo v veljavo ti predpisi, se smejo vzprejeti v imenik prisednikov izpraševalne komisije tudi taki pomočniki, ki niso opravili preskušnje za pomagača.

Za tiste vajence rokodelskih obrtov, ki so se izučili v kakem tovarniškem obratu ali pri gospodarju, ki ne pripada nobeni zadrugi, ali v zavodu, navedenem v § 14 b, odstavek 2, sestavlja izpraševalne komisije obrtno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in oziraje se zmislu primerno na gori navedene določbe.

§ 104 c.

Kako naj se postopa pri preskušnji, koliko in kakšno gradivo naj se izprašuje, in koliko naj znaša taksa za preskušnjo, določajo posebni preskusni redi, katere izdajo za posamezne zadruge po različnih vrstah rokodelskih obrtov politična deželna oblastva na predlog zadrug, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in zadržno zvezo, kjer obstoji. Stroške preskušnje plača zadruga, kateri gredó tudi takse za preskušnje.

Za preskušanje učencev, navedenih v § 104 b, odstavek 6, izdá podobne preskusne rede politično deželno oblastvo zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico. Stroške plačajo v teh primerih trgovinske in obrtne zbornice, katerim pa zato gredó izpraševalne takse.

§ 104 d.

Vajenec ali pomočnik vloži pri zadržnem načelnštvu, oziroma pri izpraševalni komisiji (§ 104 b, odstavek 6) kolka prošno za pripustitev k preskušnji za pomagača in priloži svoji prošnji učno izpričevalo in, ako je bil dolžen obiskovati kako nadaljevalno šolo (§ 99 b, odstavek 3), izpričevala o obiskovanju take šole ali, ako je že delal kot pomočnik, delavsko izpričevalo.

Izpraševalna komisija izda o uspehu preskušnje brez stroškov kolka poosto izpričevalo, katero se ob ugodnem uspehu zabeleži v pomočniškem pismu.

Vajencem, ki preskušnje ne prestancjo, določi izpraševalna komisija rok za ponovno preskušnjo, oziraje se na določbe § 99 b, alineja 7.

Ako kaka zadruga ne poskrbi, kar ji je naloženo v § 104 b, odstavek 1 in 3, gledé obdržavanja preskušenj za pomagača, morejo vajenci, ki spadajo k tej zadrugi, opraviti preskušnjo za pomagača pred drugo izpraševalno komisijo, ki je sestavljena po predpisih tega zakona in je strokovno pristojna.

V § 104 b, odstavek 6, navedeni vajenci morejo na svojo prošnjo in s privoljenjem dotične zadruge opraviti preskušnjo za pomagača tudi pred kako zadržno izpraševalno komisijo.

Pomočnik ima pravico, da naknadno opravi preskušnjo in jo ponovi, potem ko je minulo najmanj po pol leta.

§ 104 e.

Pomočniki, kateri so učni čas redno dovršili, preden je stopil v veljavo ta zakon, imajo pravico prostovoljno podvreči se preskušnji za pomagača.

§ 105.

3. Poseben predpis.

Izjeme, ki se dovolijo na podlagi § 74 a, odstavek 3, nadalje člena VI in VII zakona z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), ki je stopil na mesto § 75, oziroma zakona z dne 18. julija 1905. l. (drž. zak. št. 125), § 94, odstavek 4, § 95, odstavek 2, § 96 a, odstavki 2, 3 in 4 in § 96 b, odstavek 4, je treba vsakikrat posamezno objaviti v uradnih listih in vsako leto na znanje dati državnemu zboru.

VII. Poglavje.

Zadruge.

§ 106.

Obstanek in ustanovitev zadrug.

Med tistimi, ki se z enakimi ali podobnimi obrti v eni občini ali v sosednjih občinah bavijo

samostojno ali kot zakupniki, z njihovimi pomožnimi delavci vred, naj se ohrani obstoječa skupna zveza in — kjer bi je še ne bilo in krajevne razmere tega ne onemogočijo — naj jo napravi obrtno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, ki o tem povpraša prizadete osebe in zadrugo zvezo, kjer obstoji; pri tem je vpoštevati razmere, ki so merodajne za osnovanje in sposobnost za uspešno delovanje zadruge.

Imetniki obrtov (oziroma zakupniki) so člani, pomožni delavci v eno zadrugo združenih imetnikov obrtov pa so pripadniki zadruge.

Po okolištinah sme ena zadruga obsegati tudi obrtnike in pomožne delavce več občin ali okrajev in izjemoma tudi različne obrte.

Kjer se v tem poglavju govori o pomočnikih, razumeti je pod tem obrtno pomožne delavce sploh, izvzemši vajence (§ 73, lit. a, b in d).

Ako je med pripadniki zadruge večje število delavcev, ki se uporabljajo za nižja pomožna opravila pri obrtu (§ 73, lit. d), se smejo za te delavce ustanoviti posebne zadrugne naprave (razsodiški odbori, zbori pomožnih delavcev in bolniške blagajne).

§ 107.

Dolžnost pristopa.

Kdor v okraju take zadruge samostojno ali kot zakupnik izvršuje obrt, za kateri obstoji zadruga, postane že s tem, da prične obrt, član zadruge in mora izpolnjevati s tem zvezane dolžnosti.

Zlasti mora plačati morda določeno pristopnino (§ 126, črka m) in dokazati, da jo je plačal, že ko zglesi obrt ali ko prosi za kak koncesijoniran obrt. Ako ne doseže obrtne pravice, ima zadruga dolžnost, povrniti mu plačano pristojbino.

Kdor na podlagi več nego enega obrtnega lista, oziroma več nego ene koncesije samostojno ali kakor zakupnik izvršuje več obrtov, ki niso združeni v eni zadrugo, mora pripadati kot član vsem za te obrte obstoječim zadrugam.

§ 108.

Dolžnost, biti član zadruge v zmislu §§ 106 in 107, ne velja za imetnike tistih obrtnih podjetij,

ki se vrše po tovarniško. Pač pa imajo pravico, da vstopijo kot člani v zadrugo, ki obstoja za dotično obrtno kategorijo, ako to zadruga dovoli. Ako imajo omenjeni obrtniki zaloge za prodajo svojega blaga, imajo tudi pravico glede teh zalog za prodajo pristopiti zadrugi, ki obstoja za trgovinske obrte dotičnega kraja, s privoljenjem te zadruge. V obeh primerih imajo iste pravice in dolžnosti kakor ostali člani zadruge in je ravnati s pomožnimi delavci, ki pri njih delajo, oziroma s pomožnimi delavci, ki imajo posla v dotični zalogi za prodajo kakor s pripadniki zadruge.

Obrtna podjetja, ki kaki zadrugi pristopijo kot člani na podlagi teh določb, morejo po medsebojnem sporazumu zopet izstopiti. Ako se med obema deloma ne doseže takega sporazumljenja, more vsak izmed njih predlagati pri obrtnem oblastvu, naj se članstvo razveže; o tem odloči obrtno oblastvo, potem ko je zaslišalo obe stranki.

§ 109.

Krajevni obseg, na kateri naj se raztezajo posamezne zadruge, sme vsak čas določiti politično deželno oblastvo, potem ko je zaslišalo trgovinsko in obrtno zbornico, zadrugo zvezo, kjer obstoji, prizadete zadruge in obrtnike.

§ 110.

Obstoječe zadruge naj svoja pravila prilagodé določbam tega zakona. Ako tekom šestih mesecev, potem ko stopi v veljavo ta zakon, ne predložé političnemu deželnemu oblastvu prošnje za odobrenje dotičnih izprememb pravil, ki so bile redno sklenjene, mora to oblastvo brez ozira na morebitne nasprotne sklepe zadruge, uradoma izvršiti tiste izpremembe, ki so potrebne, da se pravila prilagodé določbam tega zakona.

Pridržati se smejo imenovanja, ki so v navadi v dotični deželi (gremiji, cehi, bratovščine i. dr.).

§ 111.

Tudi več zadrug, ki so dosedaj obstojale za se, se sme po vzajemnem sporazumljenju zediniti v eno zadrugo po izreku političnega deželnega oblastva, katero zasliši trgovinsko in obrtno zbornico in zadrugo zvezo, kjer obstoji.

Ravno tako se smejo pri tistih zadrugah, ki obsegajo raznovrstne obrte, v vzajemnem sporazumljenju ali na zahtevo večine članov, ki pripadajo kaki obrtni kategoriji ali sorodnim obrtnim kategorijam, le-te ločiti od dosedanje zadruge ter se ustanoviti kot samostalne zadruge ali pa zediniti s kako drugo že obstoječo zadrugo, s pridržkom, da so dani pogoji za dosego združnih namenov.

Čim je vložena taka zahteva za izločenje oziroma zedinjenje, je treba o njej zaslišati prizadete zadruge, ki morajo, potem ko so povprašale v to svrhu navlašč sklicani združni zbor, oddati svoje mnenje obrtnemu oblastvu tekom osmih dni, sicer se odloči brez ozira na to mnenje.

§ 111 a.

Da se osnujejo zadruge za posamezne obrtne kategorije ali za sorodne obrtne kategorije, se more uradoma izpremeniti obseg zadrug z ozirom na odkazane obrtne kategorije in z ozirom na teritorialni okoliš. O tem odločuje politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, in prizadete zadruge in obrtnike. Ob enem naj politično deželno oblastvo tudi uradoma izvrši izpremembe v pravilih dotične zadruge, ki so potrebne vsled tega odkazanja.

Ako naj se ustanovi strokovna zadruga, je potrebno privoljenje večine dotičnih obrtnikov.

§ 112.

Odkazovanje.

Posamezne obrtne kategorije, ki doslej niso bile uvrščene v nobeno zadrugo, more politično deželno oblastvo zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, odkazati kaki že obstoječi zadrugi.

Zadrugi, ki obsega en sam ali več sorodnih obrtov, se ne sme odkazovati takih obrtov, ki niso sorodni v zadrugi združenim obrtom.

Hkratu z odkazanjem ima politično deželno oblastvo uradoma izvršiti izpremembo pravil dotične zadruge, ki je nastala vsled tega potrebna.

Ako nastanejo dvomi, h kaki zadrugi spadajo posamezni obrti, odloča o tem obrtno oblastvo, potem ko je zaslišalo o tem trgovinsko in obrtno zbor-

nico, združno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, oziroma se na združna pravila.

§ 114.

Nameni.

Namen zadruge je, da goji duh skupnosti, da ohranjuje in povzdiguje stanovsko čast in pospešuje humanitarne, gospodarske in izobrazne koristi svojih članov in pripadnikov.

Humanitarne koristi se morejo zlasti pospeševati z ustanavljanjem bolniških in podpornih blagajnic, oziroma podpornih skladov za člane in pripadnike, nadalje s tem, da se prevzema posredovanje pri zavarovanju članov pri kaki obstoječi zavarovalnici; gospodarski interesi se pospešujejo s tem, da se uvaja skupno delo s stroji in poboljšani način proizvodnje, da se ustanavljajo sirovinška skladišča, prodajalnice, skladišče vzorcev in posojilnice, da se preprečujejo oziroma odstranjajo opravilne uredbe, ki motijo pošteno konkurenco med združniki. Izobrazni interesi naposled pa se pospešujejo tako, da se ustanavljajo in podpirajo obrtna učilišča (strokovne in nadaljevalne šole, učne delavnice in dr.), da se prirerajo strokovni učni tečaji za člane in pripadnike, razstave vajeniških del itd.

Zadruga ima zlasti dolžnost:

- držati v redu pregled o članih in pripadnikih zadruge, in skrbeti za to, da se ohrani pravilno razmerje med obrtniki in njihovimi pomočniki, zlasti z ozirom na delovno zvezo, kakor tudi glede ustanavljanja in vzdrževanja združnih prenočišč in posredovalnic za službe;
- skrbeti redno za vajeništvo s tem, da izdaja določbe, katere je treba predložiti oblastvu v potrjenje, kolikor v tem zakonu ni posebnih predpisov, in sicer:

o pogojih, pod kojimi sme kdo imeti vajence sploh in o razmerju vajencev proti številu pomočnikov v obrtu;

o strokovnem in versko-nravnem izobraževanju vajencev;

o učnem času, vajeniških preskušnjah in preskušnjah za pomagača;

o tem, kako naj se nadzoruje, ali se zadruga drži teh določb;

- e) potrjevati učna izpričevala in izdajati učna pisma;
- d) skrbeti za obolele vajence;
- e) nadzorovati od zadruga ustanovljene in vzdrževane obrtna učilišča in učne tečaje in razstave vajeniških del, katere prireja in denarno podpira zadruga i. dr.;
- f) potrjevati delavska izpričevala pomočnikov, ki pripadajo zadrugi;
- g) skrbeti za obolele pomočnike z ustanavljanjem bolniških blagajnic ali s tem, da pristopi k že obstoječim bolniškim blagajnicam;
- h) sestaviti razsodiški odbor (§§ 122, 123 in 124) za poravnavo preprirov, ki nastanejo med člani zadruga in njihovimi pomožnimi delavci iz delovnega, učnega in mezdnega razmerja;

potem pospeševati razsodiško napravo za poravnavo preprirov med člani zadruga; v ta namen se more zediniti tudi več zadrug;

- i) sklepati o tem, kako naj se odpravijo navade, običaji in novotarije, ki so na poti pošteni konkurenci med združniki;
- k) poročati vsako leto o vseh tistih dogodkih v zadrugi, ki so važni za sestavljanje obrtne statistike;

Razen rednih poročil, predpisanih pod k), morajo zadruga o razmerah, tičočih se njihovega namena, na zahtevo dajati pojasnila in mnenja oblastvom, združni zvezi ter trgovinski in obrtni zbornici svojega okraja ter se smejo v tem oziru tudi same svojevoljno obračati do teh javnih organov v pospeševanje svojih namenov.

§ 114a.

Trgovinski minister, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in združno zvezo, kjer obstoji, more tistim zadrugam za posamezne kategorije ali za sorodne kategorije rokodelskih obrtov, ki na polju

vzgajanja obrtniškega naraščaja (§ 114, črka e, in § 104b) z uspehom izvršujejo svoje dolžnosti, priznati pravico, da sprejmó v pravila določbe o opravljanju preskušanj za mojstra za svoje obrte. Zadruga sklenejo v tem primeru posebne preskusne rede, za koje je treba odobrenja političnega deželnega oblastva.

S preskušnjo za mojstra je treba dokazati sposobnost za samostojno izvrševanje in proračunjevanje stroškov običajnih del v obrtu in znanje, ki je sicer potrebno za samostojno izvrševanje obrta, zlasti tudi o tem, kako se vodijo knjige in računi.

Preskusni red naj urejuje natančneje, pod kakimi pogoji se pripušča k preskušnji v obče in posebej glede tistih prosilcev, ki ne pripadajo zadrugi, nadalje kako bodi sestavljena izpraševalna komisija, koliko in kakšno gradivo naj se izprašuje, kako naj se pri preskušnji postopa, kako izpričevalo o uspehu naj se izda, ali se sme preskušnja ponoviti in kako visoke takse, ki gredó zadrugi, naj se morebiti pobira za preskušnjo.

Trgovinski minister, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruga, more ukazoma priznati posameznim zavodom, ki po svoji uredbi jamčijo, da se pri njih opravi preskušnja za mojstra, kakor to odgovarja stroki, pravico, da obdržavajo te preskušnje za določne rokodelske obrte; ob enem se predpisuje preskusni red.

Ako se ta pravica prizna strokovnim učiliščem, se izda dotični ukaz sporazumno z ministrom za bogočastje in nauk.

Kdor uspešno opravi preskušnjo za mojstra in samostojno opravlja obrt, sme nositi naslov izprašanega mojstra v dotičnem obrtu.

Pet let potem ko stopi v veljavo ta zakon, se predpiše z ukazom trgovinskega ministra, potem ko se zaslišijo trgovinska in obrtna zbornica, združna zveza, kjer morebiti obstoji, in dotične zadruga, splošno ali pa za določene kraje, v katerih velja ta zakon, da smejo v vseh ali v določenih določenih rokodelskih obrtih imeti vajence samo taki obrtniki, ki so uspešno opravili preskušnjo za mojstra.

Ta ukaz pa se ne bo dotikal pravic mojstrov, ki že obstojé.

§ 114 b.

Zadruga ima pravico, da za obrte svojih članov v mejah zakonitih predpisov določajo, kdaj naj se začne in jinja vsakdanje delo pomožnih delavcev in kaki odmori naj bodo pri delu, kdaj in kake plače naj se plačujejo pomožnim delavcem in kaki roki naj veljajo za odpoved. To ustanavlja, po poslovnih strokah, zadružni zbor sporazumno z zborom pomočnikov in potreba je tudi, da odobri te določbe politično deželno oblastvo, potem ko je zaslišalo trgovinsko in obrtno zbornico in zadružno zvezo, kjer obstoji.

Ta dogovor naj se razobesi v posameznih obratovališčih.

Za ta sklep je potrebna v zadružnem zboru in v zboru pomočnikov dvetretjinska večina. Z isto večino glasov more eden ali drugi zbor izjaviti, da odstopa od teh določb, ako niso bile ustanovljene za določeno dobo. Odnosni sklep je naznaniti političnemu deželnemu oblastvu.

Omenjene določbe imajo, ako obrtniki, ki pripadajo zadrugi, niso sklenili v tem oziru s svojimi pomožnimi delavci kaj drugega s pogodbo ali v delovnem redu, pravno moč za stranke in v toliko izključujejo uporabo predpisov § 77.

§ 115.

Zadruga ima pravico, v svojih pravilih predpisavati in pobirati pristojbine za vzprejem (inkorporacijo), ki jih morajo plačevati zadružni člani, dalje pristojbine za sprejetje (najetje) in oproščenje, ki jih morajo plačevati vajenci; toda v pravilih mora biti določeno, da more zadruga vajence, ki so sami ali njih roditelji ubožni, oprostiti pristojbine za sprejetje (najetje), za preskušnjo za pomagača in za oproštev, ako zakoniti zastopniki vajencev to zaprosijo in dokažejo ubožnost.

Vajencev gospodar jamči, da se zadrugi pravilno oddajo vajeniške pristojbine za vajence.

Obrtniki, ki se izločijo iz kake zadruga in pridružijo drugi zadrugi, so do polovice prejšnji zadružni plačanih zneskov oproščeni od ponovnega plačanja vzprejemnine (pristojbine za inkorporacijo). V zadružnih pravilih se morejo tudi vdova in potomci imetnika svobodnega obrta, ki imajo pravico na dedščino, oprostiti od ponovnega plačanja vzpre-

jemnine, ako po smrti obrtnika zglasé isti obrt in ako je ta obrat samo nadaljevanje prejšnjega podjetja.

Visokost teh pristojbin določa zadružni zbor, treba pa je za to odobrenja političnega deželnega oblastva, ki jih more znižati, ako so neprimerno visoko odmerjene.

Od letnega dohodka iz vzprejemnin se smejo k večjemu tri četrtine porabiti za tekoče zadružne izdatke, ostanek pa se mora plodonosno naložiti. Od doneskov iz pristojbin vajencev se mora najmanj polovica obrniti v take namene, ki pospešujejo izobrazbo vajencev ali druge njihove koristi, izvzemši zavarovanje za bolezni.

V ostalem se denarna sredstva, ki so potrebna za zadružne potrebsčine — izvzemši prispevke za bolniško blagajnico (§ 121) — kolikor se ne pokrivajo iz obresti obstoječega premoženja, porazdeljujejo na zadružne člane (§ 106), razmerno predpisnemu pridobninskemu davku ali po kaki drugi meri, določeni v pravilih.

Omenjeni dohodki zadrug kakor tudi redovne globe (§ 125) se izterjajo upravnim potom.

§ 115 a.

Bolniške in podporne blagajnice za člane.

V § 114, odst. 2, omenjene bolniške in podporne blagajnice za zadružne člane se ustanavljajo, kolikor temelje na načelu prostovoljnosti, po predpisih zakona z dne 16. julija 1892. l. (drž. zak. št. 202).

Dopustnost prisilnega zavarovanja, obseg in izvršitev.

§ 115 b.

Zadruga morejo skleniti, da so njihovi člani dolžni zavarovati se za denarno podporo v bolezni, za brezplačno zdravniško pomoč, za dobivanje zdravil ali za take dajatve v zvezi s pogrebnino.

Ne sme se pa siliti k zavarovanju za samo pogrebnino.

V dotičnem sklepu je treba ustanoviti, v kakem znesku in pa koliko časa se bo v bolezni izplačevala podpora, oziroma kolika bo pogrebna; denarna podpora v bolezni ne sme biti višja nego 28 K na teden in pogrebna ne sme biti višja nego 400 K.

§ 115 c.

Da je sklep po § 115 b veljaven, je treba, da je združni zbor redno sklican, da se bistvena vsebina tega, kar se ima skleniti, poprej objavi, da je navzočih najmanj tri četrt vseh združnikov, ki imajo glasovalno pravico, in da glasujejo za predlog najmanj tri četrtine navzočih.

Vrhu tega je treba, da sklep odobri politično deželno oblastvo.

To more odrediti, da je odobrenje sklepa glede vpeljave prisilnega zavarovanja zavisno od tega, da se poprej ustanovi podporni sklad po § 115 w.

Določbe prvega odstavka veljajo tudi glede sklepov, s katerimi se že vpeljano prisilno zavarovanje v dopustnih mejah (§ 115 b) razširja, izpreminja ali odpravlja.

§ 115 d.

Redno sprejeti in odobreni sklep veže vse združne člane; taki člani pa, ki so zavezani zavarovanju že pri kaki drugi zadrugi, niso dolžni zavarovati se, dokler pri omenjeni zadrugi obstoja prisilno zavarovanje.

§ 115 e.

Dolžnost zavarovanja neha z izgubo članstva v zadrugi. Takim osebam se more dovoliti, da prostovoljno nadalje ostanejo zavarovani.

§ 115 f.

Sredstva, ki so potrebna, da se izpolnjujejo zavarovalne dajatve, je pripraviti s tem, da člani redno in vnaprej plačujejo primerne prispevke.

Teh sredstev se ne sme uporabljati za druge namene.

Zaostali prispevki članov se morejo izterjati upravnim potom.

§ 115 g.

Članu je takoj odtegniti dajatev, ako jo uživa po krivici. Zneske, katere je protipostavno prejel, mora vrniti ne glede na kazensko preganjanje. Povračilo po krivici prejete dajatve se more tudi izterjati tako, da se poviša prispevek do dvojnega zneska.

Za izterjatev tega povračila velja določba § 115 f odst. 3.

§ 115 h.

Prisilno zavarovanje bodo izvrševali posebne blagajnice, ki se ustanovijo v ta namen.

Praviloma naj ustanovi vsaka zadruga po eno tako blagajnico. Lahko se pa tudi po več zadrug, ki so sklenile soglasne zavarovalne dolžnosti, z državnim odobrenjem združi zaradi ustanovitve ene skupne blagajnice.

Za odobritev je poklicano politično deželno oblastvo. Ako gre za zadruge istega političnega okraja ali več političnih okrajev iste kronovine, je pristojno politično deželno oblastvo te dežele, sicer pa politično deželno oblastvo, v čigar ozemlju ima blagajnica svoj sedež.

Z istimi pogoji je zadrugam dovoljeno pristopiti tudi k blagajnici, ki že obstoji.

§ 115 i.

V § 115 h navedene blagajnice smejo v svojem imenu pridobivati pravice in zavezovati se, na sodišču tožiti in tožene biti.

Njihova redna podsodnost je pri stvarno pristojnem sodišču, v čigar okraju ima blagajnica svoj sedež.

Poslovanje z imetjem in uprava sta neodvisna od poslovanja in uprave zadrug samih in drugih naprav, ki morda obstojé pri njih.

Za vse svoje zaveznosti jamči blagajnica upnikom samo s svojim premoženjem.

§ 115 *k*.

Za vsako blagajnico je ustanoviti pravila. Za ta pravila, ki se prvokrat določijo s sklepom zadruga, oziroma zadrug, kakor tudi za vsako izpremembo pravil je potrebno odobrenje političnega deželnega oblastva, ki je za to poklicano po § 115 *h*.

Ta pravila morajo zlasti obsegati:

1. ime, namen in sedež blagajnice;
2. določbe o članstvu;
3. višino zneskov, katere morajo člani prispevati blagajnici;
4. pogoje, vrsto in obseg zavarovalnih dajatev;
5. določbe o sestavi, imenovanju, sklepčnosti, sklepanju in delokrogu načelnštva in nadzorovalnega odbora, o trajanju njihove službe in o nadomeščanju odpadlih članov;
6. določbe o sestavi, sklicevanju, sklepčnosti, sklepanju in delokrogu občnega zbora in o pravi glasovanja na njem;
7. določbe o zastopanju blagajnice na zunaj in o oblikah pravnobveznih dejanj in objav;
8. določbe o poravnavi prepirov iz blagajničnega razmerja;
9. določbe o prostovoljnem nadaljevanju zavarovanj (§§ 115 *e* in *u*), eventualno
10. število, način volitve in poslovno dobo odposlancev za zbor odposlancev (§ 115 *o*).

§ 115 *l*.

Blagajnico upravljata načelnštvo in občni zbor.

Kakor blagajnično načelnštvo posluje, ako obstoji blagajna za eno samo zadrugo in ako občni zbor ne nastavi posebnih opraviteljev, zadrugno načelnštvo in kakor občni zbor zadrugni zbor.

Ako so pri blagajnici zavarovani člani več zadrug (§ 115 *h*, odstavek 2), določajo pravila blagajnice posebej, kako naj bosta sestavljena načelnštvo in občni zbor.

§ 115 *m*.

Načelnštvo vodi vse poslovanje in zastopa blagajnico, kolikor ni za to poklican občni zbor.

Člani načelnštva opravljajo svojo službo kakor častno službo, stroške v gotovini pa se jim mora povrniti, tudi se jim lahko dovoli za dela, ki zahtevajo večji trud, primerna nagrada.

§ 115 *n*.

Za nadzorovanje blagajničnega poslovanja se postavi nadzorovalni odbor. Člani tega odbora ne smejo biti ob enem člani načelnštva.

§ 115 *o*.

Občni zbor sestoji iz članov z glasovalno pravico ali iz odposlancev, ki se volijo iz srede članov z glasovalno pravico.

Občni zbor mora sestojati iz odposlancev, ako ima blagajnica več nego 500 članov.

Poslovna doba odposlancev ne sme trajati dalje nego tri leta.

Število odposlancev mora biti vsaj trikrat toliko kakor število članov načelnštva.

§ 115 *p*.

Občni zbor se mora sestati vsako leto najmanj enkrat.

Občnemu zboru je vsekakor pridržano:

1. sklepanje o letnem poročilu načelnštva in njegovi odvezi;
2. sklepanje o morebitnih izpremembah pravil;
3. sklepanje o tem, ali in v kakih zneskih naj se dovoljujejo članom načelnštva nagrade za gotova dela (§ 115 *m*);
4. sklepanje o pogojih razveze;
5. sistemizovanje plačanega pomožnega osebja.

§ 115 *q*.

Blagajnice morajo vsako leto sestaviti računski zaključek, sestojč iz poslovnega računa in iz imovinskega izkaza, nadalje izkaze o gibanju v zavarovanju in o zavarovalnih primerih, ki so se pojavili. Ti izkazi se morajo predložiti nadzornemu oblastvu vsako leto do 31. dne marca.

Trgovinski minister ima pravico izdati posebne predpise o teh izkazih.

Za blagajniško leto velja koledarsko leto.

§ 115r.

Blagajnice naj naberó rezervni zaklad v znesku dvojnega povprečnega letnega izdatka zadnjih petih računskih let; ako bi se bil pa ta zaklad znižal, naj ga zopet dopolnijo do omenjenega zneska. Dokler rezervni zaklad nima te višine, se deneta za vsako računsko leto najmanj dve desetini članarine na stran.

Ako se iz petih zaporednih računskih zaključkov pokaže, da dohodki ne zadostujejo za izpolnitev prevzetih obveznosti in za nabiranje rezervnega zaklada, treba temu, ako se nerazmerje ne dá poravnati z drugimi pripravnimi ukrepi, odpomoči s tem, da se primerno zvišajo prispevki ali znižajo dajatve ali da se končno združita oba ukrepa.

§ 115s.

Rezervni zaklad blagajnic se sme nalagati samo:

1. v tuzemskih vrednostnih papirjih, v katerih se sme nalagati varovansko premoženje;

2. v c. kr. poštni hranilnici ali v hranilnici, ki je urejena po hranilničnem regulativu.

Blagajnično premoženje, ki presega rezervni zaklad, se more tudi nalagati:

3. v tuzemskih pupilarno varnih hipotekah;

4. na tuzemskih zemljiščih, ki nosijo najemnino; zemljišča pa ne smejo biti obremenjena nad tretjino cenilne vrednosti.

§ 115t.

Blagajniško poslovanje je pod nadzorstvom obrtnega oblastva. To oblastvo je upravičeno kadar koli pogledati v vse blagajnične knjige in račune in pregledovati (škontrovati) blagajnico; obrtno oblastvo ima dolžnost natančno nadzorovati, da se blagajnica ravna po pravilih. Pri dotičnih uradnih poslih se nadzorno oblastvo poslužuj strokovnih organov, katere oznameni politično deželno oblastvo.

Trgovinski minister ima pravico, odpustiti blagajnično načelnštvo in začasno izročiti poslovanje in zastopstvo blagajnice upravitelju do volitve novega blagajničnega načelnštva in, ako treba, tudi razpustiti blagajnico.

Razpustna odredba ima uspeh, da se neha prisilno zavarovanje.

§ 115u.

Sklep zadruge, da naj se odpravi prisilno zavarovanje, ima, ako za to zadrugo obstoji posebna blagajnica, uspeh, da se razpusti blagajnica, v vseh drugih primerih pa je posledica tega sklepa, da se izključijo člani iz skupne blagajnice. Takim članom pa se more dovoliti, da smejo še nadalje prostovoljno ostati zavarovani.

§ 115v.

Prehodne določbe.

Bolniške in podporne blagajnice za mojstre, ki ob času, ko ta zakon stopi v veljavo, že obstojajo kakor uredbe za prisilno zavarovanje, morajo prilagoditi svoje uredbe temu zakonu najkasneje tekom dveh let.

§ 115w.

Podporni skladi.

V § 114, odst. 2, omenjeni podporni skladi so del združnega premoženja in se zalagajo iz dohodkov zadruge in posebnih naklonjenih prispevkov. V te sklade se stekajo tudi denarne kazni, ki se nalagajo združnim članom na podlagi § 125 in § 127, odstavka 5.

Podporni skladi služijo v obče v pospeševanje humanitarnih namenov, za katerimi težé zadruge.

Za redno zalaganje podpornih skladov morejo se z odobrenjem obrtnega oblastva pobirati posebne doklade.

Iz teh skladov se zlasti smejo popolnoma ali deloma pokrivati prispevki, katere bi morali ubožni člani plačevati blagajnicam, ki morda obstojé po § 115h; o tem odloča v posameznem primeru združno načelnštvo na podlagi določb, ki jih je ustanovil združni zbor.

§ 115x.

Ustanovitev podpornih blagajnic, gospodarskih podjetij in podpornih skladov.

Ustanovitev v § 114, odst. 2, omenjenih bolniških in podpornih blagajnic, za katere velja načelo prostovoljnosti, nadalje gospodarskih podjetij za

člane in podpornih skladov more združni zbor skleniti s tri-četrtinsko večino vseh navzočih članov, le potem ko je bil predmet v dnevnem redu tega zbora natančno označen in z dnevnim redom poprej redno razglašen.

Materijelno pospeševanje teh uredb iz sredstev zadruga in udeležbo zadruga pri gospodarskih podjetjih more združni zbor z večino, označeno v prvem odstavku, skleniti le tedaj, ako se v zapisniku izpriča, da je bilo pri glasovanju navzoče število združnih članov v spodaj označenem razmerju. To razmerje se določa za zadruga s številom članov:

do sto s petdesetimi odstotki,

sto do petsto s štiridesetimi odstotki, toda najmanj s petdesetimi člani,

od petsto do tisoč s tridesetimi odstotki, toda najmanj s dvesto člani,

čez tisoč z dvajsetimi odstotki, toda najmanj s tristo člani.

Za te določbe je merodajno tisto število članov, katero ima zadruga tistega dne, ko je bil zbor sklican.

Ako ne pride na tak zbor zadruga sklepno število njenih članov, skliče naj se tekom štirih tednov nov zbor z istim dnevnim redom, kateri pa pod navedenimi pogoji sme le tedaj veljavno sklepati, ako je izpričana navzočnost razmernega števila združnih članov, namreč pri zadrugah, ki imajo do petsto članov, trideset odstotkov, in pri zadrugah z večjim številom članov dvajset odstotkov.

Na te določbe je treba pri tem novem sklicanju izrečno opozoriti.

Sklepi zadruga o predmetih, navedenih v odstavku 2, so podvrženi odobrenju političnega deželnega oblastva.

Odobrenje se odreja le tedaj, ako so ti sklepi nastali na nepostaven način, ali ako namerava zadruga od svojega premoženja odmeniti tako obsežen del, da bi vsled teh odmemb ne mogla izpolnjevati ostalih, po zakonu jej odkazanih namenov.

Noben združni član ali pripadnik se ne more siliti, da bi se zoper svojo voljo udeleževal v 1. od-

stavku omenjenih gospodarskih podjetij, razen v primerih, ko se take naprave ustanove ali ukrenejo iz javnih ozirrov.

§ 116.

Posredovanje dela.

Zadruga naj primerno ukrenejo za posredovanje delavskih mest za obrte, katere zastopajo, in naj ustanove s posebnimi pravili natančnejše določbe o poslovanju tega posredovanja in o organih, katerim naj se poveri to poslovanje. Za posredovanje delavskih mest se od pomočnikov ne sme pobirati nobena pristojbina.

Združni zbor, sporazumevši se z zborom pomočnikov, sklene pravila; ta se potem predložijo političnemu deželnemu oblastvu v odobrenje.

Zadruga, ki imajo v zadnjem letu povprečno najmanj po 200 pomočnikov kot pripadnike, so dolžne, da poverijo nadzorstvo omenjenih uredb odborov, ki je sestavljen iz enakega števila združnih članov in pomočnikov.

Prve voli združni zbor, druge pa zbor pomočnikov.

Načelnika tega odbora in njegovega namestnika volijo člani odbora iz svoje sredine. Ako ostane volitev po dvakratnem glasovanju brezuspešna, odloči žreb, in sicer tako, da se določi najprej načelnik in potem iz druge stanovske skupine njegov namestnik. Ta dva se menjata v predsedstvu po dobah, ki se določijo v pravilih.

Ako združne zveze (§ 130 c) ustanove ali so že ustanovile posebne uredbe za posredovanje dela, naj se postavi za nadzorovanje teh uredb odbor, kojemu se privzamejo zastopniki pomočnikov. Za pravila, ki jih ustanovi zvezna skupščina o poslovanju in organih, kojim naj se poveri, je treba odobrenja političnega deželnega oblastva. Gledé pobiranja pristojbin od pomočnikov velja, kar je rečeno v odstavku 1.

Zadruga, ki pripadajo kaki zvezi, ki urejuje posredovanje dela v zmislu zadnjega odstavka, so oproščene od dolžnosti, da bi morale ustanavljati posebne uredbe za posredovanje dela; to velja tudi takrat, ako poverijo posredovanje dela zavodu, ki obstoji za javni izkaz dela.

§ 116 a.

Pritožna pravica zadrug.

Zadruge imajo pravico rekurza proti odločbam in odredbam obrtnih oblastev v sledečih primerih:

1. kadar se izda obrtni list za rokodelski obrt ali podeli koncesija za koncesijoniran obrt, ako je druga po predpisih §§ 14 f in 23 a pravočasno oddala svoje mnenje, a obrtna oblast ni odločila v zmislu tega mnenja;

2. kadar se podeli izpregled gledé koga, ki hoče pričeti podoben rokodelski obrt (§ 14 c, odstavek 1), ali koncesijoniran obrt (§ 23 a, odstavek 2), ali trgovinski obrt, za kateri se po § 13 a, oziroma § 38, odstavek 3 in 4 zahteva dokaz usposobljenosti;

3. kadar se izpregleda predložitev pomočniškega pisma, oziroma učnega izpričevala in izpričevala o opravljeni preskušnji za pomagачa (§ 14 c, odstavek 2);

4. kadar se odloča o obsegu obrtnih pravic (§ 36), ako so se izdale odločbe proti mnenju zaslislane zadruge;

5. kadar se odloča, ali je obrtno podjetje smatrati za tovarniško ali rokodelsko (§ 1, odstavek 6);

6. kadar se po okrajih omejujejo posamezni obrti (§ 42) in kadar se določajo maksimalne tarife (§ 51);

7. kadar se po § 54, odstavek 2 obrtno-polijsko urejajo posamezne kategorije obrtov;

8. v vseh notranjih zadružnih stvareh (VII. poglavje obrtnega reda) vštévši stvari zadrugi pripadajočih vajencev.

Gledé gostilničarskih in krčmarskih obrtov imajo §§ 18 in 20 nadaljnje posebne določbe.

§ 116 b.

V vseh, v prejšnjem paragrafu navedenih primerih se mora zadrugi naznaniti, kar je določilo obrtno oblastvo. Zadruga ima pravico pritožiti se na višje oblastvo in sicer, ako niso v zakonu določeni krajši roki, v prizivnih rokih, kakor so ustanovljeni v zakonu z dne 12. maja 1896. l. (drž. zak. št. 101).

(Slovenisch.)

§ 116 c.

Pravico, vložiti rekurz, ima zadružno načelnstvo (§ 119 d), ako ni po pravilih pridržano zadružnemu zboru, sklepati v posameznih primerih o vložitvi rekurza.

Z vsakim rekurzom je predložiti od zadružnega načelnika podpisan izpisek iz sejnega zapisnika zadružnega odbora, oziroma zadružnega zbora.

§ 116 d.

Pravočasno vloženi rekurz ima v primerih § 116 a, točka 1, 2 in 3, odloživo moč.

Proti dvema enako se glasečima odločbama v primerih § 116 a, točka 1, zadruga nima nadaljnje rekurza.

§ 116 e.

Letno poročilo in zaključni račun zadruge.

Vsako leto je treba obrtnemu oblastvu predložiti poročilo o letnem zboru in eventualno o redni volitvi zadružnega načelnstva, kakor tudi zaključni račun o zadružnih dohodkih in izdatkih, ki pa mora biti podpisan od zadružnega načelnika in dveh odbornikov.

§ 117.

Zadružno poslovanje.

Zadružne posle opravljajo:

- a) zadružni zbor;
- b) zadružno načelnstvo, ki sestoji iz zadružnega odbora pod vodstvom načelnika;
- c) zadružni načelnik;
- d) zaupni možje, ki so eventualno postavljeni po § 119 h.

§ 118.

Pravica glasovanja in volivnost.

Glasovati in izvoljeni biti v zadrugi smejo vsi njeni člani.

Pravica glasovati in izvoljen biti je odzeta:

- a) tistim obrtnikom, katerim in dokler jim je vsled kazenskosodne obsodbe odzeta volivnost v občinski zastop;

b) tistim obrtnikom, nad katerih premoženjem se je proglasil konkurz, dokler traja konkurzna obravnava;

c) tistim obrtnikom, katerim je oblastvo odvzelo obrt, med časom, za katerega je izrečeno, da velja odvzetje;

d) tistim obrtnikom, ki stojé pod kuratelo zaradi slaboumja ali zapravljenosti.

Te določbe se uporabljajo zmislu primerno gledé glasovalne pravice in volivnosti pomočnikov.

Člani, ki so na dolgu gledé zadružnih doklad, se morejo za toliko časa, dokler zaostankov ne poravnajo, po pravilih izključiti od glasovanja in od pravice, v zadrugi izvoljeni biti.

Zlasti za to, da se sme kdo izvoliti v razsodništvo, se zahteva za obrtnike in pomočnike dopolnjeno 24. leto starosti; pomočniki pa morajo, da smejo sicer glasovati ali izvoljeni biti, dopolniti 18. leto.

§ 119.

Zadružni zbor.

Zadružni zbor sestoji iz vseh članov, ki imajo glasovalno pravico.

Ti člani morajo izvrševati glasovalno pravico osebno; pooblaščenec niso pripuščeni k zadružnemu zboru.

Pri zadrugah, ki imajo nad 500 članov, se more v pravilih določiti, da naj se na podlagi kvalificiranega sklepa zadružnega zbora sestavlja zadružni zbor iz odposlancev, ako ni poklican voliti ali sklepati o stvareh, ki so navedene v § 115 b in 115 x, temveč posvetovati se o drugih stvareh. Pri tem je v primernih volilnih redih manjšinam zagotoviti zastopstvo.

Natančnejša določila o številu odposlancev in o njihovi volitvi so obsežena v pravilih.

Število odposlancev mora znašati najmanj pet odstotkov zadružnih članov in mora biti najmanj trikrat toliko kakor število članov zadružnega načelnštva.

Odbor pomočniškega zbora ima pravico odposlati v zadružni zbor v pravilih določeno število pomočnikov (2 do 6).

Ti imajo pravico, udeleževati se razprave o stvareh, ki se tičejo pomočnikov (pomagačev), z glasovalno pravico in izražati dotične želje.

§ 119 a.

Zadružnike sklicuje v zadružni zbor zadružni načelnik, prvič po ustanovitvi zadruge in pozneje, ako načelnik ali njegov namestnik tega ne more storiti, pa obrtno oblastvo, in sicer s pismenim obvestilom in objavljač ob enem razpravne predmete.

Zadružni zbor se mora vršiti vsako leto najmanj enkrat; skliče naj se tudi, ako se zdi potrebno zadružnemu načelniku ali odboru ali ako to zahteva četrti del članov.

V sklicu mora biti označen kraj in čas zborovanja.

Zadružni načelnik, ki skliče zadružni zbor, mora najmanj tri dni poprej o tem obvestiti obrtno oblastvo in za dotično zadrugo postavljenega komisarja (§ 127) ter naznaniti ob enem dnevni red.

Predsedstvo in vodstvo zadružnega zbora pristojata prvič do izvršene volitve zadružnega načelnika in v tistih primerih, v katerih je sklicalo zadružni zbor obrtno oblastvo, odposlancu obrtnega oblastva, pozneje pa zadružnemu načelniku ali, ako je zadržan, njegovemu namestniku.

Za sklepčnost zadružnega zbora je potrebna navzočnost v pravilih določenega števila članov, ki imajo glasovalno pravico.

V pravilih se lahko določi, da, ako sklicani zadružni zbor ostane nesklepčen, smejo k zborovanju došli člani, potem ko so čakali eno uro, veljavno posvetovati se in sklepati o predležečem dnevnem redu, kolikor se za sklepanje o posebnih stvareh v zakonu ali v pravilih ne zahteva navzočnost določenega števila članov.

Sklepa se, kolikor v tem zakonu ni drugačnih določil, z absolutno večino glasov.

§ 119 b.

Pri volitvah morajo tisti, ki imajo volilno pravico, oddati glasovnice osebno v dotičnem volilnem zboru. Kako se naj izkažejo, določajo pravila.

Ugovori proti izvršenim volitvam se vlagajo v roku 14 dñij pri obrtnem oblastvu prve instance, ki odloča o njih.

V pravilih se more določiti, da se smejo izvršiti volitve po potrebi tudi v več volilnih prostorih hkratu; pri tem se volilni upravičenci porazdelé po svoji krajevni pripadnosti ali pa po abecednem redu.

§ 119 c.

Področje zadrúžnega zbora.

V področje zadrúžnega zbora spada:

- a) poganjati se za koristi v zadrugo spadajočih obrtnikov in te koristi pretresavati, kolikor ima zadruga namen pospeševati te koristi in sklepati o tem;
- b) voliti zadrúžno načelníštvo in člane razsodiškega odbora, dalje voliti izmed obrtnikov v § 116. odstavek 3 predpisani odbor za posredovanje dela, dalje izmed obrtnikov voliti člane za načelníštvo, nadzorovalni odbor in za občni zbor zadrúžne bolniške blagajnice (§ 121), konečno voliti zastopnike zadruga za zvezni zbor zadrúžne zveze;
- c) pregledovati in odobravati računské zaključke, tičóče se zadrúžnega gospodarenja, in letne proračune, kakor tudi določati znesek, katerega je nabaviti z dokladi;
- d) sistemizovati plačano pomožno osebje;
- e) sklepati o ustanovitvi in organski izpremenitvi v § 114, lit. e označenih učnih zavodov; dalje sklepati o ustanovitvi, preureditvi in razpustu zadrúžnih bolniških blagajnic v zmislu §§ 121 do 121 i in o pristopu k drugim bolniškim blagajnicam;
- f) sklepati o ureditvi zadrúžnega vajeništva, zlasti o učnem času, o vajeniški preskušnji in o preskušnji za pomagača;
- g) načelno sklepati o ustanovitvi, oziroma izpremenitvi ali opustitvi zadrúžnih uredb za učne, delovne, podporne in gospodarske namene, potem o pristopu k takim že obstoječim uredbam;

- h) sklepati, ali naj se uvede pri rokodelskih obrtih preskušnja za mojstra in o dotičnem preskusnem redu;
- i) sklepati o zadrúžnih pravilih in njih izpremembah;
- k) sklepati o pravilih posebnih zadrúžnih bolniških blagajnic za vajence;
- l) ustanavljati določila, kdaj naj se vsak dan začne in konča delo, o odmorih med delom, kdaj in koliko naj se plačuje pomožnim delavcem in o roku za odpoved (§ 114 b);
- m) sklepati o stvareh, omenjenih v §§ 115 b, 115 h, 115 k in 115 u, in določati gledé prispevanja k blagajnici za potrebne člane iz podpornega sklada, v § 115 h omenjeni (§ 115 w);
- n) sklepati o pristopu h kaki blagajnici po § 115 h, oziroma h kaki zvezni blagajnici (§ 130 d, odstavek 2) in o izstopu iz njih (§ 115 u);
- o) sklepati o stvareh, omenjenih v § 115 x;
- p) sklepati o ureditvi in o pravilih zadrúžnega posredovanja za delo, oziroma, ali in kako naj se poveri to posredovanje kaki zvezi ali kakemu javnemu zavodu za izkaz dela (§ 116);
- q) sklepati o tem, ali naj pri zadrugah, ki imajo več nego 500 članov, zadrúžni zbor sestoji iz odposlancev (§ 119);
- r) sklepati o tem, ali naj se poverijo posamezni posli zadruga zaupnikom (§ 119 h);
- s) sklepati o tem, ali naj zadruga pristopi k prostovoljni zadrúžni zvezi in o izstopu iz nje;
- t) razpolagati s premoženjem, ki pripada zadrugi; to premoženje in dohodki iz njega se smejo uporabljati samo za zadrúžne namene;
- u) sklepati o drugih, v pravilih natančneje označenih važnih stvareh.

Potrebne predloge naj zboru podaje zadrúžno načelníštvo, ki vsako leto tudi poroča o svojem delovanju s posebnim ozirom na zadrúžno vajeništvo.

§ 119 d.

Zadružno načelnništvo.

Zadružno načelnništvo sestoji iz zadružnega načelnika, njegovega namestnika in zadružnega odbora. Uradna doba članov zadružnega načelnništva traja praviloma tri leta; po njih preteku smejo biti zopet izvoljeni.

§ 119 e.

Zadružnega načelnika in njegovega namestnika voli zadružni zbor z absolutno večino glasov. Ako se ta večina ne doseže, naj se volivci pri ožji volitvi omejijo na tisti dve osebi, ki sta dobili relativno največ glasov. Ob enakosti glasov odloča žreb, koga je privzeti v ožjo volitev, oziroma koga je v ožji volitvi smatrati za izvoljenega.

Izvoljeni zadružni načelnik in njegov namestnik se morata naznaniti obrtnemu oblastvu. Obrtno oblastvo more volitev proglasiti za neveljavno le tedaj, ako se je volitev izvršila protizakonito ali ako je izvoljencu zakonito odvzeta pravica, biti izvoljen (§ 118); v tem slučaju naj se takoj odredi nova volitev.

Načelnik, ali kadar je on zadržan, njegov namestnik, zastopa zadrugo na zunaj, vodi in nadzoruje vse poslovanje in podpisuje vse odpravke.

Z zadružnimi pravili se lahko dokažejo načelniku še posebna opravila in posebne pravice.

Od zadružnega zbora sistemizovano pomožno osebje je pod disciplinarno oblastjo načelnikovo, ki je odgovoren za njegovo delovanje.

Pomožno osebje nastavlja in odpušča zadružno načelnništvo vpoštevaje določbe oziroma pogodbe, ki veljajo gledé posameznih službenih razmer.

Za vodstvo pisarniških in opravljanje blagajniških poslov se smejo nastavljati samo zaupanja vredne osebe s primerno splošno omiko in stvarno izkušnostjo.

§ 119 f.

Zadružni odbor naj sestoji iz števila članov in namestnikov, ki ga določijo pravila.

Odbornike in nadomestnike odbora voli zadružni zbor iz svoje srede tako, da se pri zadrugah,

ki obsegajo različne obrte, primerno ozira na posamezne obrtne vrste. Volijo naj se po § 119 e.

Zadružni načelnik sklicuje zadružni odbor na seje, ki se vršé pod njegovim predsedstvom.

Pravilom je pridržano določiti, v koliko se more pomočnikom pripustiti zastopstvo v zadružnem odboru.

§ 119 g.

V področje zadružnega načelnništva spadajo vse stvari, ki niso pridržane zadružnemu zboru, ali pa odkazane razsodiškemu odboru, oziroma organom zadružne bolniške blagajnice (§ 121) ali pa posebnim opraviteljem blagajnice za zadružne člane (§ 115 b).

Zadružno načelnništvo zlasti nadzoruje zadružne zavode za učne, delovne, podporne in gospodarske namene in poroča redno o njihovih razmerah zadružnemu zboru.

§ 119 h.

Zadruge, kojih okrožje je tako prostrano, da je občevanje s člani in pripadniki zelo težko, smejo po sklepu zadružnega zbora postaviti zaupnike, ki se volijo iz srede zadružnega zbora, da posredujejo pri občevanju s člani in pripadniki, da imajo slednje, v razvidnosti, kar je naloga zadruge, in da opravljajo posamezne poverjene jim posle, da zlasti najemajo vajence, sodelujejo pri sklepanju učnih pogodb in potrjujejo delavska izpričevala. Zaupniki so osebno odgovorni za vestno izvrševanje poverjenih jim poslov.

Zadružno načelnništvo in zaupniki imajo od časa do časa skupne seje, v katerih poročajo zaupniki o zadružnih stvareh za odkazano jim okrožje.

Natančnejša določila o volitvi, poslovnih dobi in delokrogu zaupnikov so obsežena v zadružnih pravilih.

Izvoljene zaupnike je naznaniti obrtnemu oblastvu in zadruga mora tudi skrbeti, da se vsaki-krat primerno objavi, da so se nastavili zaupniki.

§ 119 i.

Zadružno načelnništvo in pomočniški odbor se morejo sestati na predlog z ene ali druge strani

k skupnemu posvetovanju o posebno važnih stvareh skupnega interesa.

§ 120.

Pomočniški zbor.

Pomočniki naj se uredijo kot pomočniški zbor ter kot zbor izvolijo načelnika, njegovega namestnika in pa v pravilih določeno število odbornikov in nadomestnikov, vselej na tri leta.

Izvoljeni načelnik in njegov namestnik naj se naznanita obrtnemu oblastvu in pa zadrुžnemu načelništvu. Obrtno oblastvo more volitev proglasiti za neveljavno le tedaj, ako se je izvršila protizakonito ali ako je izvoljencu zakonito odvzeta pravica, biti izvoljen (§ 118); v tem primeru naj se pa takoj odredi nova volitev.

Pomočniški zbor sestoji iz vseh glasujočih pomočnikov v eno zadrugo združenih obrtnikov.

Pomočniki, ki so brez dela manj nego šest tednov, se smejo še nadalje udeleževati pomočniškega zbora in opravljati poverjene jim posle. V pravilih se sme ta doba podaljšati do šest mesecev.

Pri pomočniških zboraх z več nego 500 člani z glasovalno pravico se lahko v pravilih določi, da na podlagi kvalifikovanega sklepa pomočniškega zbora sestojaj pomočniški zbor, ako ne izvršuje volitev, temveč se posvetuje o drugih predmetih, iz odposlancev. Pri tem naj se s primernimi volilnimi redi zagotovi manjšinam zastopstvo.

Natančnejša določila o številu odposlancev in njihovi volitvi so obsežena v pravilih (§ 120 e).

Število odposlancev mora znašati najmanj pet odstotkov zadrugi pripadajočih pomočnikov in mora biti najmanj trikrat toliko, kakor število članov pomočniškega odbora.

Zadrुžnemu načelništvu pritiče, pošiljati v pomočniški zbor dva do šest obrtnikov, ki se ga smejo udeleževati s posvetovalnim glasom.

§ 120 a.

Pomočniški zbor skliče prvič obrtno oblastvo, pozneje pa zadrुžni načelnik in sicer najmanj enkrat

na leto, ako se še poleg tega izkaže potreba, pa le potem, ko je privolilo zadrुžno načelnništvo.

Ako zadrुžno načelnništvo ne privoli, da bi se sklical pomočniški zbor, sme načelnik pomočniškega zbora pri obrtnem oblastvu zahtevati, da odloči o tem, ali se je privoljenje opravičeno odbilo.

V primerih, v katerih pomočniški zbor pokriva stroške za sklicavanje in obdržavanje zborovanja iz posebnih naklad na pomočnike (§ 120 b, lit. f), ni potreba v odstavku 1 določene privolitve zadrुžnega načelnništva.

Ako mesto načelnika in njegovega namestnika ni zasedeno, sklicuje pomočnike za njih volitev obrtno oblastvo, ki tudi lahko poveri zadrुžnemu načelniku razpis in izvršitev volitve.

Vselej, kadar se skliče pomočniški zbor, je treba to poprej naznaniti ob enem z dnevnim redom zadrुžnemu načelništvu in obrtnemu oblastvu; slednje lahko odpošlje oblastvenega komisarja, ki naj nadzoruje, da se bo zakonito postopalo.

Gledé sklepčnosti pomočniškega zbora se uporabljajo zmislu primerno določbe § 119 a.

§ 120 b.

Področje pomočniškega zbora.

V področje pomočniškega zbora (§ 120) spada:

- a) poganjati se za koristi v zadrugo spadajočih pomočnikov ter pretresovati in sklepati o njih, kolikor spada njih pospeševanje k namenom zadruge (§ 114);
- b) voliti načelnika, njegovega namestnika, člane pomočniškega odbora in njihove nadomestnike;
- c) voliti člane razsodiškega odbora (§ 122), načelnništva, nadzorovalnega odbora in eventualno odposlance izmed pomočnikov za občni zbor bolniške blagajnice (§§ 121 c, 121 d in 121 f); nadalje člane odbora za zadrुžno posredovanje dela (§ 116);
- d) posvetovati se in sklepati o pravilih pomočniškega zbora in izrekati mnenje o pravilih

odbora za združno posredovanje dela (§ 116, odstavek 2);

e) posvetovati se in sklepati o določbah, ustanovljenih po § 114 b, kdaj se začne in neha vsakdanje delo, gledé odmorov med delom, kdaj in v kakih zneskih naj se izplačujejo pomožni delavci in gledé roka za odpoved;

f) posvetovati se in sklepati o tem, ali naj se v pravilih uvedejo posebne naklade na pomočnike za pokritje stroškov, ki nastanejo vsled delovanja pomočniškega odbora in zbora.

O tem se sklepa z dvetretjinsko večino navzočih, ki imajo glasovalno pravico. Vsakčasna ustanovitev naklad mora biti odobrena od obrtnega oblastva, kateremu je vsako leto tudi predložiti poročilo o letnem zboru, o redno izvršenih volitvah in zaključni račun, ki mora biti opremljen z rednimi pripomočki in podpisan od načelnika in dveh odbornikov.

Pritožbe proti sklepom pomočniškega zbora se vlagajo tekom 14 dnij pri obrtnem oblastvu prve instance.

§ 120 c.

Volitve opravljajo pomočniki z glasovalno pravico tako, kakor je ustanovljeno v pravilih, in v rokih, ki so enako določeni. Na vsak način morajo glasovnice oddati volilni upravičenci osebno v dotičnih volilnih prostorih.

V pravilih se sme določiti, da se smejo volitve po potrebi tudi v več volilnih prostorih istočasno vršiti; pri tem se volilni upravičenci odkazujejo po krajevni pripadnosti ali pa po abecednem redu.

Ugovori proti izvršenim volitvam se vlagajo tekom 14 dnij pri obrtnem oblastvu prve instance, ki potem o njih odloča.

§ 120 d.

Odbor pomočniškega zbora (pomočniški odbor) oskrbuje tekoče stvari pomočniškega zbora, se posvetuje o razpravnih predmetih, gledé katerih je sklepanje pridržano pomočniškemu zboru, in rešuje sploh vse posle, ki so mu zakonito ali pa v pravilih odkazani, kolikor niso pridržani sklepanju pomočniškega zbora.

Odbor pomočniškega zbora ima pravico, predlagati želje, mnenja in pritožbe v stvareh pomočnikov združni zvezi kakor tudi oblastvom.

§ 120 e.

Vsak pomočniški zbor mora imeti pravila, katera urejujejo v mejah temeljnih določil §§ 120 do 120 d delokrog načelnika in odbora pomočniškega zbora, nadalje delovanje, pravice in dolžnosti pomočniškega zbora, število odbornikov in njihovih nadomestnikov. Potem, ko je zadruga izrekla svoje mnenje o teh pravilih, morajo biti odobrena od oblastva.

§ 120 f.

Ako se ustanové pri zadrugi po § 106, odstavek 5 za take pripadnike, ki se uporabljajo za nižja pomožna dela pri obrtu (§ 73, lit. d), posebni zbori pomožnih delavcev, veljajo gledé teh zborov zmislu primerni predpisi §§ 120 do 120 e.

§ 121.

Bolniška blagajnica.

Zadruga morejo za podpiranje svojih pripadnikov (pomočnikov in vajencev) v bolezni, oziroma za plačanje pogrebne ustanavljeni in vzdrževati posebne zavode (bolniške blagajnice) ali pa pristopiti že obstoječi in po zakonu z dne 30. marca 1888. l. (drž. zak. št. 33) urejeni bolniški blagajnici.

Za zavarovanje vajencev pa morejo zadruga ustanavljeni posebne zavode (bolniške blagajnice za vajence) in vzdrževati že obstoječe take blagajnice.

V bolniške blagajnice so dolžni prispevati združni člani in pomočniki, ki pri njih delajo (§ 106, odstavek 4). Zneske, ki odpadajo na vajence, morajo plačevati dotični združni člani povsem iz svojega.

Prispevek pomočnikov ne sme znašati več nego 3 odstotke od mezde.

Zavarovalne prispevke za vajence je treba določiti v pravilih; ti prispevki se lahko odmerijo drugače nego prispevki za ostale blagajnične člane.

Za združne bolniške blagajnice veljajo sicer določbe § 58 zakona z dne 30. marca 1888. l.

(drž. zak. št. 33) v besedilu, izpremenjenem z zakonom z dne 4. aprila 1889. l. (drž. zak. št. 39).

Za vajence, ki se v bolezni oskrbujejo pri gospodarju, pri svojih sorodnikih ali pri svojem varuhu, se plača denarna podpora kakor odškodnina za to oskrbo imenovanim osebam.

V blagajničnih pravilih se lahko določi, da smejo pomočniki, ki opusté opravilo, temeljem kojega so člani zadruga, in ki se ne polotijo opravila, vsled kojega postanejo člani kake druge bolniške blagajnice (§ 11 zakona z dne 30. marca 1888. l. [drž. zak. št. 33]), ostati prostovoljno toliko časa člani blagajnice, dokler bivajo v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, dokler plačujejo polne v pravilih določene prispevke in ne pričnejo samostojno kakega obrta (kakor imetniki obrta ali zakupniki). Te osebe ne hajo biti člani blagajnice in ob enem izgubé pravico do blagajničnih dajatev, ako ne plačajo prispevkov šest zaporednih tednov. Gledé pomožnih delavcev, ki delajo v sezonskih obrtih, se sme poskrbeti v blagajničnih pravilih, da si zagotové članstvo pri bolniški blagajnici tudi za čas mrtve sezone s tem, da plačujejo primerno zvišane prispevke in sicer popolnoma iz svojega.

Zadružni člani so dolžni, v pravilih določene prispevke pomočnikov na račun plače oddajati blagajničnemu upravnistvu, ako so ti doneski plačljivi med časom, dokler pomočnik pri njih dela, in ako jih pomočniki sami ne plačujejo zadružni bolniški blagajnici.

Zadružniki naj svoje pomožne delavce, ki so dolžni pristopiti bolniški blagajnici, zglašajo pri njej najkasneje tretji dan, potem ko so službo nastopili, in vsakega izstopivšega pomožnega delavca odglasijo najkasneje tretji dan, potem ko se je razvezalo delovno razmerje.

Zadružni člani, ki ne izpolnijo dolžnosti zglaševanja, so, ne gledé na kaznivost, dolžni plačati naknadno ne samo vse zavarovalne prispevke, temveč tudi vse, kar blagajnica na podlagi predpisov v zakonu ali pravilih izda za podpiranje oseb, ki sploh niso bile zglašene ali pa šele potem, ko so obbolele.

Gospodarjenje in upravljanje teh bolniških blagajnic mora biti samostojno in neodvisno od drugih podpornih zavodov, ki morda obstojajo pri zadrugah.

V pravilih ustanovljeni prispevki za bolniško blagajnico se smejo izterjovati upravnim potom.

Sredstva bolniške blagajnice se smejo uporabljati samo za blagajnične namene.

§ 121 b.

Vsaka zadružna bolniška blagajnica mora imeti pravila, ki obsegajo določbe:

- a) o imenu, svrhi, stojališču in obsegu blagajnice;
- b) o tem, po koliko morajo pomočniki prispevati v blagajnico, in po koliko obrtniki, dalje, kako se ti prispevki vplačujejo;
- c) o tem, po koliko in kako naj prispevajo zadružni člani za vajence;
- d) o tem, pod kakimi pogoji, kako in v kolikem obsegu naj blagajnica daje podpore;
- e) o tem, da pomočniki, ki izstopijo iz delovnega razmerja, na kojem temelji njih članstvo, smejo v zmislu § 121, odstavek 8 nadalje ostati člani blagajnice;
- f) o sestavi načelnštva, o obsegu in trajanju njegovih pravic, in kako naj bodo zadružniki zastopani v načelnštvu;
- g) o nadzorovalnih organih, ki naj se pridadó načelnštvu, in o načinu blagajniške manipulacije;
- h) o sestavi in sklicevanju občnega zbora članov, o sklepčnosti in glasovalni pravici zadružnih članov;
- i) o zastopanju blagajnice na zunaj in o oblikah pravnozaveznih dejanj;
- k) o obliki, v kateri naj se vrše blagajnična razglasila;
- l) o pogojih za izpremembo pravil;
- m) o sistemizovanju plačanega blagajničnega pomožnega osebja.

§ 121 c.

Bolniška blagajnica mora imeti načelnštvo, ki naj sestoji do dveh tretjin iz pomočnikov, z eno tretjino pa iz zadružnikov. Člane iz stanu pomočnikov voli pomočniški zbor, člane iz stanu obrtnih imetnikov pa zadružni zbor. Načelnštvo naj zastopa blagajnico na zunaj, oskrbuje vse njene posle in odloča in odreja o vsem, kar ni izrečno pridržano občnemu zboru.

§ 121 d.

Načelnštvu naj se v nadzorovanje posloводства in v pregledovanje računov in poročanje o njih

pridoda stalen odbor, ki bodi tudi tako sestavljen, da volijo dve tretjini pomočniki iz svoje srede, in eno tretjino obrtniki iz svoje srede.

§ 121 e.

Področje občnega zbora, načelnštva in nadzorovalnega odbora je treba v pravilih natančno omejiti, ter je občnemu zboru zlasti pridržano:

- a) da sklepa o letnem poročilu načelnštva in mu daje odvezo;
- b) da sestavlja pravila, sklepa o poznejši izpremembi pravil in o spajanju blagajnice z drugimi bolniškimi blagajnicami, katere ustrezajo zakonitim pogojem;
- c) da sklepa o najemanju posojil, ki presegajo v pravilih določene meje;
- d) da sklepa o razdružbi blagajnice.

§ 121 f.

Na občnem zboru ima vsak navzoči član (pomočnik) po en glas, vajenci se ne smejo udeleževati posvetovanja in glasovanja.

Občni zbor se sme sestaviti tudi iz odposlancev, katere je voliti izmed članov, ki imajo glasovalno pravico.

Občni zbor mora sestojati iz odposlancev tedaj, kadar ima blagajnica več nego 300 članov.

Pravila naj obsegajo tudi natančnejša določila o številu odposlancev in o njih volitvi.

Število odposlancev mora biti najmanj petkrat toliko, kakor število članov načelnštva.

§ 121 g.

Zadružni člani imajo pravico do polovice glasov, ki pristojajo pomočnikom v občnem zboru, oziroma v zboru odposlancev, ter se smejo dati zastopati po pooblaščenih.

§ 121 h.

Občni zbor zadružne bolniške blagajnice sklicuje prvič obrtno oblastvo, katero sme na ta zbor

odposlati tudi kakega udeleženca občinskega načelnštva, oziroma tam, kjer že obstoje zadruga, ga sklicujejo zadružni načelniki, pozneje ga pa sklicuje zadružno načelnštvo (§ 121 c).

Pravila bolniških blagajnic morajo biti odobrena od političnega deželnega oblastva, ki o tem popreje zasliši zadrugo, ako itak ne sklepa o njih zadružni zbor (§ 119 c, lit. k).

Gospodarjenje bolniške blagajnice stoji pod nadzorstvom obrtnega oblastva. To oblastvo ima pravico, vsakčas vpogledati vse blagajnične knjige in račune ter blagajno pregledovati, ter ima dolžnost, paziti na to, da se pravila natančno izpolnjujejo. Nadzorovalno oblastvo se pri odnosnih uradnih poslih poslužuj strokovnih organov, ki jih označi politično deželno oblastvo.

Politično deželno oblastvo sme razpustiti zadružno bolniško blagajnico:

1. ako se ponavljajo težke nerednosti v upravljanju blagajnice ali nezakovitosti in se kljub pozivu nadzorovalnega oblastva ne odpravijo;

2. ako zadružni zbor in občni zbor blagajnice z dvetretjinsko večino navzočih skleneta razpust zadružne bolniške blagajnice.

Blagajnico je treba razpustiti, kadar zadruga neha obstojati.

Kadar se odredi razpust blagajnice, se ob enem ukrene, kar je takoj potreba, da blagajnični člani pristopijo drugim bolniškim blagajnicam. Premoženje razpuščene blagajnice služi najprej za poravnava morebitnih dolgov in založbo podpornih zahtev, ki so nastale še pred razpustom blagajnice. Kar od premoženja morda ostane, gre tisti blagajnici, koji zadruga pristopi; ako se pa blagajnica uradoma razpusti, kadar zadruga neha obstojati, se odkaže ta premoženjski ostanek tisti občini, v kateri je imela zadruga svoj sedež, ter se določi, kako se ima uporabiti.

§ 121 i.

Določbe §§ 121 do 121 h veljajo zmislju primerno za tiste zadružne bolniške blagajnice, ki so ustanovljene samo za vajence, z naslednjimi izpremembami.

Upravljanje blagajnic se more v pravilih potrditi ali upravnim organom zadruga ali pa posebnim

upravnim organom. V prvem primeru naj se za nadzorovanje posloводства sestavi nadzorovalni odbor, kojemu smejo pripadati samo taki združni člani, ki imajo vajence.

Ako se nastavijo za upravljanje blagajnice posebni upravni organi (načelnštvo, nadzorovalni odbor, občni zbor), tedaj sestoji občni zbor izključno iz tistih združnih članov, ki imajo vajence. Člane načelnštva in nadzorovalnega odbora voli v tem primeru občni zbor.

Obstoječe bolniške blagajnice za vajence se morajo v roku, ki ga določi trgovinski minister, določbam tega zakona primerno pretvoriti, sicer to izvrši politično deželno oblastvo uradoma.

§ 122.

Razsodiški odbor.

Za poravnavo v § 114, lit. h naznačenih sporov se sestavlja razsodiški odbor.

Pristojnost tega odbora se opira na to, da se mu obe sporni stranki podvržeta pismeno. Kadar se ena stranka obrne do odbora, ne da bi se mu bili obe poprej podvrgli, tedaj je njegova pristojnost utemeljena s tem, da nasprotna stranka pride vsled povabila pred odbor in prizna njegovo pristojnost.

Posebna pravila, ki jih odobri politično deželno oblastvo, urejajo število članov razsodiškega odbora, natančnejša določila o njih volitvi, o času, doklej in o vrsti, po kateri službujejo, o volitvi načelnika in njegovega namestnika, in o času, kako dolgo oba službujeta.

Za pravila so merodajna naslednja načela;

1. Razsodiški odbor naj sestoji iz enakega števila udov iz stanu obrtnikov in pomočnikov. Število udov mora zadostovati, da se more redno dopolnjevati razsodišče po predpisu § 123.

2. Vsakokratnega načelnika razsodiškega odbora in njegovega namestnika volijo člani odbora izmed sebe. Oba ta funkcionarja smeta pripadati tako stanu obrtnikov kakor tudi stanu pomočnikov. Volijo ju vsi člani odbora z absolutno večino glasov. Ako se v roku, ki ga določujejo pravila, ne doseže ta večina, naj oba funkcionarja za poslovno dobo, ki je določena v pravilih, menjaje se pripadata stanu obrtnikov in stanu pomočnikov. Tu se je držati na-

čela, da načelnika in njegovega namestnika iz stanu obrtnikov volijo odborniki, ki so iz stanu pomočnikov, načelnika in njegovega namestnika iz stanu pomočnikov pa odborniki iz stanu obrtnikov.

§ 126.

Pravila.

Po načelnih določilih tega poglavja naj se za vsako združo sestavi posebna pravila in predložijo v odobrenje političnemu deželnemu oblastvu.

Pravila naj zlasti obsegajo natančnejše določbe:

- a) o imenu, sedežu, namenu in obsegu zadruga in kako naj se udje in pripadniki imajo v razvidnosti;
- b) o pravicah in dolžnostih članov;
- c) o združnem zboru, o tem, kaj je treba za veljavnost njegovih sklepov in o rečeh, ki so pridržane njegovemu sklepanju;
- d) o številu eventualnih odposlancev in o njih volitvi (§ 119);
- e) o postopanju pri volitvah, in kako se izkazuje pri njih;
- f) o delokrogu združnega načelnštva in načelnika;
- g) o sestavi načelnštva, o posvetovanju in poslovnem postopku v združnem načelnštvu;
- h) o tem, kaj je treba za veljavnost sklepov združnega načelnštva;
- i) o volitvi, poslovni dobi in delokrogu zaupnikov (§ 119 h);
- k) o eventualnem postavljanju strokovnih odsekov, o njih nalogah, o posvetovanju in poslovnem postopku v strokovnih odsekih;
- l) o načinu, kako se odmerjajo in pobirajo naklade;
- m) o visokosti eventualno ustanovljene vzprejemnine za na nbo pristopajoče člane, nadalje o pristojbini za najetje in oproščenje vajencev;
- n) o skrbi za redne razmere vajeništva in zlasti o razmerju števila vajencev k številu pomoč-

nikov v posameznem obrtnem obratu, pri rokodelskih obrtnih načelna določila, kako naj se opravljajo vajeniške preskušnje, ne dotikajoč se odnosnih preskusnih redov;

- o) o uredbi v § 114, črka h, omenjene razsodiške naprave za poravnavo sporov med zadružnimi člani;
- p) o upravljanju zadružnega imetja;
- q) o prisojanju kazni zaradi nereda (§ 125), katere grede v zadružno blagajnico, kadar se odmeri denarna globa, kolikor ne velja predpis § 115 w;
- r) o pogojih, po katerih se morejo vabiti posamezne osebe izven zadruga k udeležbi pri zadružnih zborovanjih.

Za pravila z zadrugami združenih naprav in zavodov je treba tudi odobrenja, ki je omenjeno v 1. odstavku.

Za naprave in zavode v naučne namene so merodajne posebne določbe, ki so vsakčas v veljavi.

§ 127.

Nadzorovanje.

Zadruga in ž njimi združene uredbe in zavode nadzoruje obrtno oblastvo, v čigar okraju ima zadružno načelništvo po pravilih svoj sedež.

Obrtno oblastvo odloča o pritožbah proti sklepom zbora in načelništva in drugih odborov, kolikor v zakonu ni predpisan kak drug način izpobjanja; vselej se pa poprej zaslišita oba dela.

Obrtno oblastvo naj postavi posebne komisarje, da nadzirajo, ali se postopa v zadrugah po zakonih in pravilih.

Upravičeno je, vsakčas vpogledati knjige, račune, seznamke in druge zapiske zadruga, in pregledati njeno blagajnico.

Obrtno oblastvo je tudi upravičeno, da naloži zadružnim načelnikom ali njihovim namestnikom, ki ponovno ne slušajo od oblastev na podlagi tega zakona naročenih nalogov in ukazov ali se težko pregreše zoper svoje dolžnosti ali zakrivijo kako nerednost, globe zaradi nereda do 100 K.

Ako se dokažejo nerednosti v gospodarstvu z blagajnico in ako se ponovno spodtika nad pregreški proti pravilom ali nerednostimi v poslovanju, sme obrtno oblastvo delovanje zadružnega načelništva začasno ustaviti, ukreniti odredbe glede začasnega vodstva poslov in, ako treba, odstaviti člane načelništva od njihove službe ter ob enem odrediti novo volitev. Proti temu od zadružnega načelništva vloženi priziv nima odložive moči, kar se tiče ukaza, da mora načelništvo svoje delovanje ustaviti, in naredbe glede začasnega vodstva poslov. Nova volitev se mora takoj izvršiti, ko stopi odločba v veljavo.

Prepiri o notranjih zadružnih stvareh spadajo izključno na upravno pot.

Redno storjene sklepe zadružnega zbora, ki se tičejo takšnih zadružnih stvari, kakršne je zadruga dolžna oskrbovati po zakonu, naj obrtno oblastvo na prošnjo načelništva izvršuje upravnim potom.

§ 127a.

Zadružni inštruktorji.

Trgovinski minister je pooblaščen, da sporazumno z ministrom za notranje stvari nastavi za pospeševanje zadružništva potrebno število zadružnih inštruktorjev.

Ti imajo nalogo svetovati zadrugam in njihovim zvezam in jih podpirati, da dosežejo v zakonu odkazane jim namene, ter delovati na to, da se zadruga, njihove uredbe in zavode uredé namenu primerno.

Zadruga in zadružne zveze so dolžne (§§ 130 c do 130 m) zadružnim inštruktorjem dajati zaželjena pojasnila in jim dovoliti, da vpogledajo seznamke in knjige itd., koje vodijo in ki so podvržene nadzorstvu obrtnega oblastva.

Zadružni inštruktorji morajo pomagati obrtnim oblastvom kot strokovni organi, ki oddajajo svoje mnenje, pri vseh važnih, zlasti pa organizacijskih stvareh zadružništva.

Zadružni inštruktorji so podrejeni trgovinskemu ministru, od kojega dobivajo svoja službena navodila.

Njihov delokrog in njihovo uradno delovanje nasproti zadrugam in njihovim zvezam kakor tudi v raz-

merju napram obrtnim oblastvom in združnim komisarjem uredi natančneje ukazoma trgovinski minister sporazumno z ministrom za notranje stvari.

§ 128.

Premoženje obrtnih korporacij.

Ako ima katera sedaj obstoječih obrtnih korporacij premoženje in se v zmislu tega zakona preobrazi v zadrugo, preide njeno premoženje v last nove zadruge.

Ako se obrtna korporacija z drugimi zadrugami združi v eno zadrugo, ostane korporaciji lastnina in posebna uprava premoženja.

Ako se kakšna obrtna korporacija razide, pa ne preide v novo zadrugo, tedaj odkáže politično deželno oblastvo premoženje občini, v kateri je ta korporacija imela svoj sedež.

Občina naj, zaslišavši za obrtnike dotičnih občin obstoječe zadruge, tako premoženje odmeni v obče koristne obrtne svrhe, posebno za ustanovitve in vzdrževanje obrtnih učilišč, ter naj o načinu, kako ga misli uporabiti, zadobi odobrenje političnega deželnega oblastva.

§ 130 a.

O razločitvi imovine med obrtnimi korporacijami in zadrugami, med zadrugami med seboj, nadalje o razločitvi imovine, kadar se izločijo obrtne kategorije iz obstoječe zadruge, odloča, ako se udeleženci redno ne pogodijo v mejah obstoječih pravnih predpisov, politično deželno oblastvo, ki vpoštevata določila prejšnjih §§ 128 do 130 in dotična pravila ter zasliši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, dotične zadruge in udeležence.

§ 130 b.

Zadruge so dolžne pupilarno-varno nalagati in primerno hraniti združno imovino, ki nosi dohodke, pa ni določena za pokritje izdatkov, h katerim so zadruge zavezane.

§ 130 c.

Združne zveze.

Zadruge se morejo za določenakrajevna ozemlja (okraj, okrožje trgovinske in obrtne zbornice, dežela) združiti v teritorialne zveze ali pa po svoji strokovni pripadnosti v strokovne zveze.

Zveze se morejo osnovati ali neposredno s spajanjem zadrug ali pa tako, da se združijo zveze v zveze višje vrste.

Zvezam višje vrste morejo pristopiti tudi take zadruge, ki imajo svoj sedež v zveznem okrožju in ne pripadajo zvezi nižje vrste.

O pristopu zadrug k zvezam sklepa združni zbor, o pristopu združnih zvez k zvezam višje vrste pa zvezni zbor.

Na predlog teritorialne zveze, ki obsega najmanj okrožje kake trgovinske in obrtne zbornice, ukaže politično deželno oblastvo, da morajo v okrožju predlagajoče zveze po § 130 i ustanovljene okrajne zveze delovati kakor prisilne zveze.

Istotako se ukaže, da se v določenih političnih okrajih v okrožju predlagajoče zveze združijo zadruge, ako jim pripada večina obrtnikov dotičnih okrajev, v okrajne zveze po § 130 i in da delujejo kakor prisilne zveze.

Zadruge za trgovinske obrte so oproščene od tega, da se privzamejo v okrajne zveze, omenjene v prejšnjem odstavku, ako pristopijo kaki strokovni zvezi.

Politično deželno oblastvo more v 5. in 6. odstavku omenjenim okrajnim zvezam zopet vzeti značaj prisilnih zvez, ako se pregreše zoper zakone ali pravila in kadar se zvezna delavnost trajno razvija nezadostno, ako ponovni opomini ostanejo brez uspeha.

Prostovoljna razveza prisilnih zvez ni dovoljena.

§ 130 d.

Zvezne bolniške in podporne blagajnice, ki temelje na načelu prostovoljnosti, se ustanavljajo po predpisih zakona z dne 16. julija 1892. l. (drž. zak. št. 202).

Ustanovitev zvezne blagajnice za člane vseh ali več pripadajočih zadrug, kakor naredba za prisilno

zavarovanje je zavisna od soglasnega sklepa (§ 115 c) dotičnih zadrug, kakor se tudi zahteva v § 115 h, odstavek 2.

Blagajnicam, omenjenim v odstavku 2, je dovoljeno, da na podlagi posebnih, z dotičnimi zadrugami sklenjenih dogovorov prostovoljno prevzamejo zavarovanje članov takih zveznih zadrug, ki niso sklenile prisilnega zavarovanja.

Sicer veljajo gledé ustanovitve in gmotnega pospeševanja bolniških in podpornih zavodov, podpornih skladov in gospodarskih podjetij od strani zveze, zmislu primerno določbe § 115 x; pri tem pa stoji na mestu v pravkar omenjenem paragrafu, odstavek 2 do 4, zapopadene določbe gledé sklepčnosti predpis, da mora biti v dotičnem zveznem zboru vsekako navzoča polovica zastopnikov pripadajočih zadrug.

§ 130 e.

Zadružno zvezo zastopa:

- a) zadružni zbor;
- b) zadružni odbor;
- c) zadružni načelnik.

Zvezni zbor je sestavljen iz zastopnikov pripadajočih zadrug in se shaja najmanj enkrat na leto. Pravila morajo obsegati natančnejše določbe o zastopnikih, katere odpošiljajo posamezne zadruge, v sklicivanju in sklepčnosti zveznega zbora.

Zvezni zbor voli izmed sebe zvezni odbor za dobo treh let.

Pravila določajo število odbornikov in nadomestnikov, katere morebiti treba voliti; pri tem se je ozirati na primerno zastopstvo posameznih zadrug.

Odbor voli izmed sebe načelnika in njegovega namestnika za dobo treh let.

Te določbe veljajo zmislu primerno za zveze višje vrste.

§ 130 f.

V področje zveznega zbora spada:

- a) posvetovanje in sklepanje o zveznih pravilih;
- b) volitev zveznega odbora;
- c) preskušnja in odobrenje računskega zaključka in letnega proračuna ter razpolaganje z zveznim premoženjem;

d) določba zneskov, koje je treba porazdeliti na posebne zadruge za pokritje zveznih potrebščin;

e) sklepanje o važnih stvareh, ki se natančneje označijo v pravilih;

f) sklepanje o razpustu prostovoljne zveze;

g) izključenje zadrug iz zveze po določbah pravil;

h) sistemizovanje plačanega pomožnega osebja.

§ 130 g.

Zvezni odbor izvršuje sklepe zveznega zbora in opravlja zvezne posle; v njegov delokrog spadajo vse stvari, ki niso pridržane zveznemu zboru.

§ 130 h.

Zvezni načelnik, oziroma njegov namestnik, zastopa zvezo na zunaj, predseduje v odborovih sejah in zveznih zborih in skrbi za izvršitev sklepov odbora in zveznega zbora.

§ 130 i.

Ako zadružna zveza, ki je po pravilih omejena na ozemlje političnega okraja (okrajna zveza), obsega najmanj dve tretjini vseh zadrug ali vse za rokodelske obrte v tem okraju obstoječe zadruge, v obeh primerih pa ne manj nego tri zadruge, tedaj tvori njen odbor pridani svet obrtnega oblastva; njegova pristojnost se določi ukazoma.

§ 130 k.

Zvezni stroški se porazdeljujejo na način, ki je določen v pravilih, na zadruge, ki mu pripadajo, in zadruge jih morajo pripraviti po določilih § 115.

Stroški zvez višje vrste se porazdeljujejo na način, ki je določen v pravilih, na zveze in zadruge, ki mu pripadajo (§ 130 c, odstavek 3).

§ 130 l.

Za pravila zvez in njihovih morebitnih postranskih zavodov, katera so osnovana z vpoštevanjem gori omenjenih načelnih določb, kakor tudi za

sklenjene izpremembe pravil je treba odobrenja političnega deželnega oblastva in, ako se kaka zveza razteza na več kronovin, odobrenja trgovinskega ministrstva.

Zvezo nadzoruje obrtno oblastvo, v čigar okraju je sedež zveze.

Obrtno oblastvo sme postaviti za nadzorovanje zakonitega postopanja pri zvezi posebnega komisarja in odloča, zaslišavši oba dela, o pritožbah proti sklepom zveznega zbora ali odbora, ki se vložijo tekom 14 dni.

O sklicu zveznega zbora je treba obvestiti nadzorno oblastvo in ob enem naznaniti dnevni red najmanj osem dni pred zborovanjem. To oblastvo ima pravico, prepovedati zborovanje, ako so na dnevnem redu predmeti, ki niso v zvezi z zveznimi nameni. Tudi se mora nadzornemu oblastvu začetkom poslovnega leta naznaniti sestavo odbora in zvezi pripadajoče zadruge, nadalje tudi vsako izpremembo v teh razmerah in vsako preložitve zveznega sedeža.

Slednje treba naznaniti dosedanjemu nadzornemu oblastvu in nadzornemu oblastvu novega zveznega sedeža.

Predpis § 116 *e* o predlaganju zaključnega računa velja zmislu primerno tudi za združne zveze.

§ 130 *m*.

Razpust prostovoljne zveze more zvezni zbor vsak čas skleniti z razmerjem glasov, ki je v pravilih določeno.

V pravilih mora biti določeno, kako naj se ob razpustu uporabi zvezno imetje, ki preostane, potem ko se poravnajo vse obveznosti; vsekakor se mora to imetje nameniti na korist obrtnikov zveznega okrožja ali njihovih pomožnih delavcev. Ni pa dovoljena razdelitev imetja med zvezne zadruge.

Ako se ponavljajo nezakonitosti, sme zvezo razpustiti politično deželno oblastvo, v čigar upravnem okrožju je obrtno oblastvo, ki je poklicano nadzorovati zvezo.

Proti razpustnemu odloku ima zvezni načelnik pravico rekurza na trgovinsko ministrstvo tekom 14 dni.

VIII. Poglavje.

Prestopki in kazni.

§ 131.

Kazni v obče.

Prestopki predpisov obrtnega reda se kaznujejo:

- a) z ukori;
- b) z denarnimi kaznimi do tisoč kron;
- c) z zaporom do treh mesecev;
- d) s tem, da se za vselej ali za določen čas odvzame pravica, imeti vajence ali mladostne pomožne delavce;
- e) s tem, da se odvzame obrtna pravica za vselej ali za določen čas.

§ 132.

Posebni kazenski primeri.

Denarna kazen petih kron do petsto kron naj zlasti zadene:

- a) tiste, ki se samostojno bavijo z obrtom, ne da bi ga bili zglasili, ali če je treba koncesije, ne da bi jo bili dobili;
- b) tiste, ki izvršujejo obrt naprej, potem ko jim je bil ustavljen;
- c) tiste, ki započno s kakim obrtnim obratom, označenim v tretjem poglavju, ne da bi bili poprej zadobili potrebnega pravomočnega oblastvenega odobrenja;
- d) tiste, ki kršijo predpise o nabiranju naročil na blago in o ponujanju blaga na prodaj hodé okoli.

§ 133.

Denarna kazen dvajsetih do tisoč kron zadene:

- a) tiste, ki kršijo odredbe o vzprejemanju, uporabi in ravnanju s pomočniki in vajenci;
- b) obrtnike, imenovane v § 53, ako ustavijo obrtovanje brez prijave ali prijaviyo ustavljenje obrta, pa opusté od oblastva zahtevano nadaljevanje med odpovednim rokom;
- c) tiste obrtnike, ki zlorablajo svojo pravico v to, da prikrivajo neopravičeno obrtovanje tretjih oseb in tiste, ki povzročijo to zlorabo v prikrivanje svojega neopravičenega obrtovanja;

d) tiste obrtnike, ki kršijo odredbe o napravah potrebnih za varstvo življenja in zdravja pomožnih delavcev glede prostorov za delo, strojev in delovnega orodja, ki težko zanemarjajo potreben ozir na npravnost, kadar imajo v službi pomožne delavce do dovršenega 18. leta in ženske sploh, in kršijo predpise o dnevnem delovnem času, o nočnem delu, o nedeljskem in nadomestnem počitku pomožnih delavcev, ali se ne ravna po določbah o izplačevanju mezd.

§ 133 a.

Pravica, imeti vajence ali mladostne pomožne delavce, se odtegne za vselej ali za določen čas:

- a) obrtnikom, ki ponovno kršijo predpise o uporabi otrok pred dovršenim 12. letom v obrtnih obratih sploh; oziroma o uporabi otrok pred dovršenim 14. letom v tovarniških obratih ali predpise o načinu in dobi uporabe mladostnih pomožnih delavcev med dovršenim 12. in dovršenim 14. letom;
- b) obrtnikom, ki zanemarjajo odredbe, da se ne smejo uporabljati mladostni pomožni delavci pri določenih nevarnih ali zdravju škodljivih obrtnih opravilih;
- c) obrtnikom, ki ponovno kršijo predpise o nočnem delu mladostnih pomožnih delavcev;
- d) obrtnikom, ki kljub ponovnemu kaznovanju kršijo predpise o vzprejemanju vajencev, zakrivijo, da se najetje ali oproščenje njihovih vajencev odloži za več kakor 14 dni ali svojim vajencem ne dovolijo potrebnega časa za obiskovanje v § 99 b, odstavek 3, omenjenih učilišč.

§ 133 b.

Obrtna pravica se odvzame za vselej ali za določen čas:

- a) obrtnikom, ki se spoznajo kljub ponovnemu prejšnjemu kaznovanju krivim prestopka prepisov, ki se nanašajo na izvrševanje njihovega obrta;

b) obrtnikom, ki, kakor je dokazano, prično obrt, ki je bil kazensko odtegnjen drugemu obrtniku, in s tem pripomorejo, da more kaznovani naprej izvrševati obrt, ako oni sami zakrivijo isti prestopok, zaradi kojega je bila obrtna pravica odtegnjena predniku v obrtu;

c) obrtnikom, ki z namenom prevariti obrtno oblastvo v tem, da ne morejo izkazati svoje usposobljenosti, zglasé obrt, ki spada med rokodelske obrte, kakor tovarniško podjetje, pozneje ga pa izvršujejo v obsegu rokodelstva.

Pri realnih obrtih izgubi posestnik v primerih, v katerih bi morala nastopiti izguba obrtnice pravice, pravico izvrševanja in mu je samo dopuščeno, obrtno pravico prodati.

§ 135.

Zaporna kazen in izprememba kazni.

Praviloma naj se nalagajo denarne kazni. Ob posebno obteževalnih okolščinah, ali ako ponovno naložene denarne kazni ostanejo brez uspeha, se sme prisoditi zaporna kazen.

Ako se prisojajo denarne kazni, se izpremeni, če dotičnik ne more plačati, denarna kazen v zaporno kazen in se računa za vsakih deset kron denarne kazni en dan zavora. Zapor pa ne sme trajati dalje nego tri mesece.

Ako se denarne kazni, ki znašajo manj nego deset kron, ne dajo izterjati, naj se prisodi mesto njih primerna zaporna kazen do 24 ur največ.

§ 137.

Kazen za namestnike.

Ako se izvršuje obrt po namestniku ali zakupniku, se prisojajo denarne in zaporne kazni namestniku ali zakupniku. Obrtni imetnik se kaznuje poleg namestnika, ako se je prestopok učinil z njegovo vednostjo ali ako ni pazil, kakor treba, pri lastnem nadzorovanju obrata, kolikor je po razmerah mogoče, ali pri izbiranju ali nadzorovanju namestnika. Ako bi se po zakonu morala odvzeti obrtna pravica, zgodi se to le tedaj, ako je bil prestopok storjen z vedenjem

obrnega imetnika in bi bil le-ta mogel preprečiti prestopok.

V vsakem primeru se pa izreče, da je odstraniti namestnika ali zakupnika, v čemer je tudi obsežena njegova nesposobnost izvrševati obrt na lasten ali tuj račun, kolikor bi bil sicer namen onega izreka preprečen (§ 6).

IX. Poglavje.

Posebne upravne odredbe.

§ 138.

Odvzetje pravice, imeti mladostne pomožne delavce.

Razen v primerih, ki so omenjeni v § 133 a. v katerih se za kazen odvzema pravica, imeti mladostne pomožne delavce, sme obrtno oblastvo izreči odvzetje te pravice kakor upravno naredbo proti obrtnikom, ki so se zakrivali s tem, da so hudo kršili dolžnosti proti zaupanim jim mladostnim pomožnim delavcem, ali o kojih so znana dejstva, vsled katerih se pokažejo v nravnem oziru nesposobne, imeti mladostne pomožne delavce.

Primeri, v kojih se upravnim potom odvzame pravica, imeti učence, so urejeni v § 98.

§ 139.

Odvzetje obrtne pravice.

Obrtna pravica se odvzame razen v kazenskih primerih, navedenih v § 133 b, tudi še:

izvršuje kazenske razsodbe, s kojimi je do tično oblastvo izreklo izgubo zaradi kakega dejanja, prepovedanega po občih kazenskih ali davčnih zakonih.

Pa tudi samostojno naj se ta kazen izreče za določen čas ali za vselej:

- a) ako je bil obrtnik obsojen zaradi kakega v § 5 omenjenega dejanja in bi se bilo pod danimi okoliščinami bati zlorabe, če bi se obrt nadaljeval;
- b) pri koncesijoniranih obrtih zlasti, ako obrtnik po opetovanem pismenem opominjevanju zakrivi dejanja, vsled kojih se pokaže, da je pri krajsana zakonita potreba zanesljivosti.

Pri realnih obrtih izgubi posestnik tudi v teh primerih pravico izvrševanja in mu je samo dopuščeno, prodati obrtno pravico.

X. Poglavje.

Oblastva in postopanje.

§ 141.

I. instanca.

Politična upravna oblastva prve instance so tudi prva instanca v obrtnih stvareh (obrotna oblastva).

Njihova dolžnost je, izvrševati obrtne predpise; pri njih se zglašuje samostojno obrtovanje;

podeljujejo na koncesijo navezane obrte, kolikor naslednji paragrafi ne določujejo kake izjeme;

pristoja jim preiskovati in kaznovati prestopke predpisov tega zakona, kolikor ne nastopi uradno poslovanje rednega kazenskega sodišča (§ 136).

V primerih neupravičenega izvrševanja obrtov mora politično okrajno oblastvo k preiskavi privzeti odposlanika, ki ga imenuje načelstvo pristojne zadruge, kadar ukrene za ustanovljenje dejanskega stanja ogled na licu mestu.

V krajih, kjer so posebna cesarska policijska oblastva, mora se obrtno oblastvo ž njimi dogovarjati v tistih primerih, v katerih pridejo v poštev oziri na javno varnost, nravnost in red.

§ 142.

II. instanca.

Politična deželna oblastva so druga stopnja.

Le-ta so neposrednja podeljevalna oblastva:

za vse tiskarske obrte (§ 15, točka 1) izvzemši v § 21, odstavek 3, omenjene obrte;

za podjetja posojevalnih knjižnic in čitalnic (§ 15, točka 2);

za obrtoma izvrševano posredovanje služb in mest (§ 21 a);

za podjetja za pokopavanje mrličev (§ 21 g);

za zastavljavne obrte (§ 1 zakona z dne 23. marca 1885. l. [drž. zak. št. 48]);

za obrte stavbinskih mojstrov, zidarjev, kamnosekov in tesarjev (§ 14 zakona z dne 26. decembra 1893. l. [drž. zak. št. 193]);

za tiste obrte, ki so bili po § 24 vezani na koncesijo, ako je bila podelitev koncesije ukazoma pridržana političnemu deželnemu oblastvu;

za tista perijodična podjetja za prevažanje oseb, ki se raztezajo na več okrajev iste dežele;

za odobrenje obratovališč, ki se raztezajo na dva ali več okrajev iste dežele;

končno za odlikovanja, omenjena v § 58.

§ 143.

Najvišja instanca.

Najvišja instanca v obrtnih stvareh je trgovinsko ministrstvo.

To dovoljuje tista perijodična podjetja za prevažanje oseb in odobruje tista obratovališča, ki se raztezajo na ozemlja več kronovin.

Ako se tiče stvar tudi kakega drugega centralnega oblastva, je treba z njim se sporazumeti.

§ 144.

Postopanje pri zglaševanju obrtov, prošnjah za podelitev koncesij in opuščanju obrtov.

Obrti se zglašajo in prošnje za koncesijonirane obrte se vlagajo pri obrtnem oblastvu prve instance, v kojega okraju bo stojališče obrta. To se more storiti pismeno ali pa ustno na zapisnik. O vsaki zglasitvi svobodnega ali rokodelskega obrta izgotovi oblastvo kratko potrdilo, ako se je to zgodilo pismeno, tekom 48 ur, ako ustmeno, pa takoj.

Obrtni list se izgotovi v obliki izpiska zglasitve in obsega potrditev, da se je obrt vključil v obrtni vpisnik.

Za koncesije se izda pravilen dekret.

Vselej, kadar se izda obrtni list in podeli koncesija, je treba obvestiti zadrugo, katere se to tiče.

Opuščenje (odpoved) obrta mora obrtnik takoj naznani obrtnemu oblastvu.

Opuščenje (odpoved) velja od dne, kojega se izjavi pri obrtnem oblastvu prve instance, oziroma kojega dospel pri njem. Te prijave niso podvržene kolku.

Kadar se obrt opusti (odpove) ali na drug način neha, premesti in drugače izpremeni, mora obrtno oblastvo od primera do primera pravočasno o tem obvestiti tudi dotično zadrugo.

§ 145.

Obrtni vpisnik.

Pri obrtnih oblastvih prve instance se pišejo vpisniki in sicer v ločenih oddelkih za svobodne obrte, rokodelske in koncesijonirane obrte; vsaka izprememba v stanju obrtov se v njih vpiše in vselej tudi naznani davčnemu oblastvu in trgovinski in obrtni zbornici.

§ 146.

Rekurzi v obrtnih stvareh.

Odločbe obrtnih oblastev se naznanjajo strankam z razlogi vred. Stranke imajo proti odločbam obrtnih oblastev prve instance, ako zakon za posamezne primere ne določa drugače, pravico rekurza na višje oblastvo tekom 14 dni, proti odločbam obrtnih oblastev druge stopnje pa tekom štirih tednov.

Ako politično deželno oblastvo potrdi izrek obrtnega oblastva prve instance in odbije prošnjo za podelitev koncesijoniranega obrta z ozirom na krajevne razmere, tedaj proti tej odločbi ni nadaljnje rekurza.

Gledé gostilničarskih in krčmarskih obrtov obsegata §§ 18 in 20 posebne določbe.

Ako izve višje oblastvo, da manjka kaka zakonite potreščina, mora uradoma poseči vmes.

§ 147.

Postopanje v kazenskih primerih.

Postopanje v obrtnih kazenskih primerih je praviloma ustno.

O razpravi se sestavlja zapisnik; vanj se vpiše odločba in se naznani stranki. Na njeno zahtevanje, ali ako je odsotna, se naznani odločba z razlogi vred tudi pismeno.

Obrtna oblastva naj zadrugam na njihove ovadbe od primera do primera naznanjajo, kaj je oblastvo na dotično ovadbo ukrenilo.

§ 147 a.

Ako javno oblastvo ali pa oseba, omenjena v § 68 kazenskega zakonika, na podlagi svoje lastne službene opazbe ovadi prestopok obrtnega reda, sme obrtno oblastvo, ako meni naložiti denarno kazen do največ 30 K, določiti zasluženno kazen s kazenskim nalogom, ne da bi poprej postopalo.

V kazenskem nalogu se mora navesti:

1. vrsta kaznivega dejanja, kdaj in kje se je zagrešilo;

2. ime osebe ali oblastva, ki je ovadbo napravilo;

3. naloženo kazen in kazensko določbo, na katero se opira;

4. da je obdolžencu, ako meni, da se mu krivica godi, na voljo dano tekom osmih dni potem, ko se mu je dostavil odlok, prijaviti svoj ugovor pri obrtnem oblastvu pismeno ali na zapisnik, in ob enem naznaniti dokazila za svoj zagovor, da pa postane ta kazenski nalog pravomočen in se izvrši proti obdolžencu, ako ne ugovarja tekom omenjenega roka.

Ako se ugovarja tekom osem dnevnega roka, se prične redno postopanje. V nasprotnem primeru ni pravnega pripomočka proti kazenskemu nalogu, vendar se more, ako se pojavijo pogoji § 364, št. 1 in 2 kazenskega pravnega reda, podeliti postavitev v prejšnji stan.

§ 151.

Namemba denarnih kazni.

Denarne kazni se izterjavajo upravnim izvršilnim potom.

Ako je tisti, ki je kazni zapadel, član ali pripadnik obrtne zadruge, ki je ustanovila lastno bolniško blagajnico za pomočnike po predpisu § 121 ali korporativno pristopila za svoje pripadnike kaki drugi bolniški blagajnici, ki ustreza zakonitim zahtevam, se stekajo denarne kazni v to bolniško blagajnico.

Ako pri obrtni zadrugi, kakor dopušča § 106, odstavek 5, obstojé razne bolniške blagajnice za pomočnike in za delavce, ki se uporabljajo pri nižjih

pomožnih opravkih, se razdelé dotični kazenski zneski med obe blagajnici na enake dele.

V vseh drugih primerih se stekajo ti kazenski zneski v rezervni zaklad okrajne bolniške blagajnice, in sicer tiste, pri kateri so bili pomožni delavci kaznovanega, oziroma kaznovani pomožni delavci ob času, ko je bil prestopok storjen, dolžni bolniško zavarovati se ne gledé na združno zavarovanje, ki morebiti pride v poštev; v slednjem primeru pa pod pogojem, da se obrt izvršuje upravičeno oziroma da se istinito uporabljajo pomožni delavci.

Člen II.

Kolikor se v tem zakonu na novo urejuje pristojnost trgovinskega ministrstva, stopijo dotični predpisi v veljavo z dnem razglasitve tega zakona in veljajo tudi že za vse tiste stvari, ki tekó od dne razglasitve ministrstvenega ukaza z dne 23. septembra 1905. l. (drž. zak. št. 151), pri najvišji instanci.

Člen III.

Določbe tega zakona stopijo v obče v veljavo šest mesecev po razglasitvi.

Ob enem se razveljavljajo določbe drugega odstavka § 4 z zakonom z dne 4. aprila 1889. l. (drž. zak. št. 39) izpremenjenega zakona z dne 30. marca 1888. l. (drž. zak. št. 33) in zakon z dne 4. julija 1896. l. (drž. zak. št. 205).

Določbe §§ 104 b, 104 c, 104 d in 104 e stopijo v veljavo eno leto po razglasitvi tega zakona.

Predpisi tega zakona o pomagaškem pismu in preskušnji za pomagača (§ 104, 104 b, 104 c in 104 d) ne veljajo za osebe, ki so redno dovršile učni čas pred veljavnostjo tega zakona.

Trgovinski minister je pooblaščen, da ukazoma določi, kdaj naj stopijo v veljavo v Galiciji in Bukovini ali v posameznih krajih teh kronovin predpisi §§ 13 a in 38, odstavki 3 do 6 o dokazu usposobljenosti v trgovinskih obrtih.

Toda trgovinski obrt, za kateri se po § 13 a, oziroma § 38, odstavek 3 in 4 zahteva dokaz usposobljenosti, se potem, ko prične veljati ta zakon, ne more iz krajev v Galiciji in Bukovini, v katerih še ni uveljavljen § 13 a, oziroma § 38, odstavek 3 in 4, premestiti v prehodnem času v drug kraj v teh

kronovinah ali izven njih, kjer velja § 13 a, oziroma § 38, odstavek 3 in 4, le tedaj, ako imetnik tega trgovinskega obrta ustreza predpisom § 13 a o dokazu usposobljenosti. Ta določba velja zmislu primerno tudi za napravo podružnic in zalog.

Člen IV.

Trgovinski minister se pooblašča, da sporazumno z ministrom za notranje stvari sestavi in v državnem zakoniku razglasi besedilo obrtnega reda, kakor se glasi vsled izprememb in dopolnil obrtnega reda z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), ki so se izvršile s tem zakonom in z zakoni z dne 15. marca 1883. l. (drž. zak. št. 39), z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22), z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), z dne 23. februarja

1897. l. (drž. zak. št. 63), z dne 25. februarja 1902. l. (drž. zak. št. 49), z dne 22. julija 1902. l. (drž. zak. št. 155), in z dne 18. julija 1905. l. (drž. zak. št. 125).

Člen V.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru sporazumno z udeleženi ministri.

Na Dunaju, 5. dne februarja 1907.

Franz Josef s. r.

Beck s. r.

Fort s. r.

Bienerth s. r.

Marchet s. r.